ლალიტერატურო და სამეცნიერო ნახატებიანი გაზეთი. გამოდის ყოველ კვირა დღეს.

№ 44 ოქტომბერი, 15 1895 წ. № 44

შინაარსი:—ჩვენ ის-ტორიე-მეცნიერთა საყურადღებოთ. ილ. ჯაშხ.,—სხვა-და-სხვა ამბები.—საყურადღებო ამბები.—ვეს ადადებულ ლექსი რუსოიერლ.ს —შავი ფიქრები ეკგანს.—ჩვენი სახლიბა.—დაგვანიტებული წერილი და მეორე რამ შენიშვნა ბუტუ თოდერიასი.—ხიმოდები —სიფრანი მანქანა —ყაბეთის ძმხნელი, ბოდა ილ. ჩნერამელ ს.პირელასა.—მეცალა ბაუფშაველასი.— განიხადება.

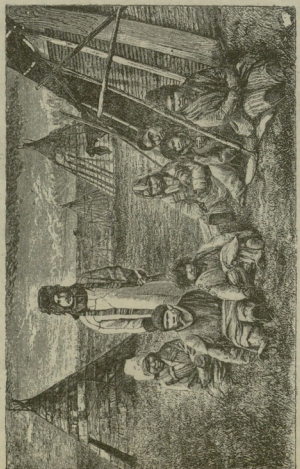

ასმოდელი.

ჩვენ ის-ტორიკოს-მეცნიერთა საყურადღებოთ

ეუ რამდენათ არის ქსნის ხეობა შესანიშნავი ისტორიულათ, ეს მგონია, თვით ჩვენმა ვეისტორიებმაც კარგათ იცან. მაგრამ, სამწუხაროთ, ამ მხარესთვის აქამომდე არაფის მიუქცევია ჯეროვანი ყურადღება. დაწყებული ბოსტანიდან, მთელი ქსნის ხეობა სავსეა ძველი ნაშთებით, მაგალ. ციხეებით და ეკლესიებით. განსაკუთრებითს ყურადღებას მიიქცევენ ის ციხე-ეკლესიანი, რომელნიც დგანან თითქმის მიუვალს ადგილებში და რომელთა მახლობლათ ქვა არ ჩანს. ამ შემთხვევას მნახველი გაკვირვებაში მოჰყავს და აფიქრებინებს, თუ რა გაპირებაში უნდა ყოფილიყვენ ჩვენი წინაპარნი, რამდენი ტანჯვა და ვაი-ვაგლახი უნდა გამოელოთ, რომ ეეპერთელა მთის წვეროებზე აღემართათ გიგანტური შენობები. ყოველ ამ ისტორიულ ნაშთებზე დღეგანლამდე დარჩენილია ხალხში ზეპირ-გადმოცემა *); ყოველ ციხესთან შეერთებუ-

*) ზოგი ამთგანი მე მაქვს შეკრებილი და თავის დროზე დაბეჭდამაგ.

ბუ.

ლია რაიმე ეპიზოდი ისტორიიდან. დრო გადის, ხალხი იეიწყებს, ან ამახსოვრებს ამ ზეპირ გადმოცემათ და ეფურალდების მიმქც�eი კი არაფინ არის. ამ რამდენიმე წლის წინათ, თითქმის ყოველ ცხრე-ეკლესიაში მოიპოვებოდა საომარი იარაღი, ძველი ფეოლები, გუჯრები და სხეა ნიეთები, ღღეს კი ბეერი მათგანი თუ დაკარგული არ არის, მალე დაიკარგება. კითხვაზე, თუ ეინ არის აქ დანნაშავე, მე არ მიეცემ პასუხს, მხოლოთ მოვიყვან რამდენსმე მაგალითს, საიდანაც მკითხველს შეეძლია გამოიყენოს ღირსეული დასკვნა. ერთხელ მამაჩემი, რომელიც იყო მედავითნეთ ლარგვისის ეკლესიაში, მომიყვა შემდეგს სამწუხარო ამბავს. მონასტერში **) ერთხელ მოვიდა ამბავი—თქვა იმან—რომ ეგზარხოსი ეესვეი დაიარება „რეეზიაზე“ და მონასტერშიც (ლარგვისი) ავიროობს მოსელასო. ამ ხმეს თან მოჰყეა, რომ ეგზარხოსს ძველი ნაწერები (გუჯრები) ხატები და სხეა ნიეთები ძალიან ეჯაგრებოდა და იმ ეკლესიის მღვდელ-დიაკეანს, სადაც ძველ რამე-რუშეებს ნახავს, უფრეველათ გაუბედურებსო. მამა ჩემი იყო მღვდლის მაესურადის (სახელი არ ეიცი) დიაკეანი; მგონია, ის მღვდელი დღესაც ცოცხალია. რადგანაც ლარგვისის ეკლესია საეს იყო ძველი რაგინდარით, ამისთეის ამ ამბავმა ჩეენ ძალიან შეგვაშინა და ბეერს ხელს შემდეგ გადაეწყეტილ შემდეგი. ძველი ფიცრის ხატები დაგეეწეა და ნაკარი ქსაში ჩაგეეყარა, ხოლო ძველი წიგნეებისეის და სხეა ნიეთებისთეის გაგეეთხარა ორმო ტა შიგ ჩაგეეყარა. ასეც მოიქეცით. მამაჩემს მე რამდენჯერ-ე ეთხოვე წამოსულიყო ჩემთან და ეჩეენებინა ის ადგილი, მაგრამ სიკეთლმა უსწრო და ეერ მასწაელა. ის კი ნამდვილათ ეიცი, რომ ის ორმო საყდრის გალავანშია, ზედ ერთი დიდი პტეკი ქეა ძეეს, და ზემოთ მიწა აყია. შესაძლებელია ეს ამბავი იცოდეს მაშინდელმა მნათემ, სოფელს მონასტერში მცხოვრებელმა. გლეხმა როცა ამბავს ზრიიმ; შესაძლებელია კიდეე იცოდეს იმავე სოფელში მცხოვრებელმა აზნაურმა ეგნატე ტურულმა. ეს უკანასკნელი პირი დაახლოებეული იყო მამაჩემთან და შეიძლება უთხრა როდისმე. კარგი იქნება, შეუდგეს ენნმე ამ ადგილის ძებნას; უეჭველია, კიდეე გადარჩებოდა რამე. ამ საქმეს მე თითონ შეუდგებოდი და იმედი მაქეს, კიდეე ეიპოვნინდი, მაგრამ, საამწუხაროთ სიშორე ნებას არ მაძლეეს.

აი, კიდეე მეორე მაგალითი. მამაჩემი ყოველ წელიწადს ნიეთების სიას ადგენდა და იქეე უწერდა ფასს. ერთი დიდი თვალი იყოეო ცეინე ფასსოსი—იტყოდა ხოლმე—სანთელთან რომ მიეიტანდი ათასნაირათ ბრეყეიალებდაო. გარდა ამისა იყო ერთი მიტრა სულ ძვირფასი თვალებით მოკედილიო. სიაში ამნაირათ ეიხსენიებდიო: თვალი—დაეფასებელი, მიტრა—დაეფასებელი. ბლაღოჩინმა გურგენიძემ (ბესეთის დეკანოზია) ვეიბძანა მე და მეედელსაო, ეკრე არ შეიძლება, ერთხელაც არის უნდა დაფასდესო, მცხეთას ჩამომტანეეთ, ქალაქში მე თითონ წავიღებ და ფასს შეეიტყობო. ბლაღოჩინის ბძანებამალე ავასრულეთ, მაგრამ ძვირფასი თვალი და მიტრა კი აღარ დაგებრუნებია უკანო.

ამაზე ნაკლებ შესანიშნაეია ყანჩეეთის მონასტერი *). ათი წლის წინეთ მინახავს ამ მონასტერში ხის კიდობანი, ს

მეორე კი დღესაც იკოთის ეკლესიაში ასვენია. ეს ხატი მთლათ წმაგეს რაფაელის მადონას და ვარ-შემო ნაწილებია წმიდანებისა, თუ არ ეცდები რიცხვით ოც-და-ოთხი. ამ უკანასკნელ ხატში ქსნის ერისთავს ვიორგის, კნეინა ქეთევან ჯამბაკურიან ორბელიანის მამას სამი სოფელი ყმითა და მამულით უძღვნია დოსითეოზისთვის და მაინც არ მიუცია. ეს უთქვამს ჩემთვის იეანე ფიცხელაურს.

ამისთანა შესანიშნაები სხვა ათასიც რამ არის ჩვენს ქსნის ხეობაზე, მაგრამ ყორის გდება არ უნდა? როდესაც ყველაფერი გამოგეცალება ხელიდან ეიშ-ეიშს მაშინ მოეყვებით, მაგრამ გვიანღა იქნება. ნუთუ ამ ნიეთია მისთვის მოატანეს აქამომდე, რომ მეცხრამეტე საუკუნის შვილთ მოუღონ ბოლო?

როდესაც თფილისის სასულიერო სასწავლებლის მეორე კლასში ვიყავი, მე მქონდა ვეფხის ტყაოსანი ტყავზე დაწერილი და ლურჯ ქაღალდზე ხელნაწერი გრამმატიკა. ეს ორივე მაჩუქა ჩემმა დედინაცვალმა, ფიცხელაურის ქალმა. ერთმა მასწავლებელთთაგანმა (რომლისაც დასახელება არ მინდა) გამომპართვა და აღარ დამიბრუნა, ის მასწავლებელი თფილისში აღარ იმყოფება. ნეტავი ეს წერილი წაიკითხოს, შეირცხვინოს და ის წიგნები წერა-კითხ. გამაერც. საზოგადოებას მაინც გადაცეს.

მდგადელი ილარიონ ფალში.

სხვა-და-სხვა ამბები

ადგან პარასკე

***

ღვინობისთვის 29-ს ბაკ̇ის დარბაზში მოწვეული წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების საგანგებო კრება.

***

„ირაკლის თაეის“ შესადგენად მოგვეიღია ერთი თუმანი ბ. იორდანე სიხარულიძისაგან, რომელმაც აღუთქვა ყოველ წლიე 25 მანეთი ამავე ფონდს. ამავე პირმა გამოგვიგზავნა რაფ̇ელ ერისთვის საიუბილეო დღესასწაულის გასამართავად ხუთი მანეთი.

***

საქართველოს ეკ̇ლ̇ესიოსი ამ მოკლე ხანში მიემგზავრება გორის მაზრაშ̇ სარეეზ̇ოით.

***

ბ. მზრუნველის აგვისტოს ცირკულიარში (№ 8) დასტამბულია, სხვათა შორის, თეძგის ოლქის სახალხო სკოლების დირექტორის აზრი წარმოთქმული კაკ̇ეთის ქართული სასწ̇ავ̇ლებლის შესახებ:

„ქართული სასწ̇ავ̇ლებელი ისეთ წესიერ და კარგ ნიადაგზე დასმ̇ა, უთქ̇ვამს ბ. დირექტორს, რომ ის არა თუ მარტო ასწ̇ავ̇ლის ბავშ̇ვებს, არამედ ზ̇რდის კიდეც, რასაც უფრო მნ̇იშ̇ვნ̇ელობა აქვსო“ (грузинское училище не только учитъ, но и, что важнѣе, воспитываетъ дѣтей). ამავე ცირკ̇ულ̇იარშ̇ი ნ̇აქ̇ებია კ̇ეკ̇ეთის სასწ̇ავ̇ლ̇ებ̇ლ̇ის მასწ̇ავ̇ლ̇ებ̇ელი ლ. ბ̇ოცვ̇აძ̇ე, რომ̇ელ̇საც ქ̇ართ̇ული და რუსული სწ̇ორი ხ̇ელი შ̇ე-მ̇ოუ̇ღია თ̇ავ̇ის̇ სასწ̇ავ̇ლ̇ებ̇ელ̇ში̇.

***

ახალ ბ̇ა̇ია̇ზ̇ეთ̇ი̇დ̇ან̇ მ̇ოგ̇ვ̇ეია̇ ბ̇. ̇მ̇ი̇ხ̇ეილ̇ ̇ზ̇ედ-გ̇ინ̇ი̇ძ̇ი̇ს̇აგ̇ან̇ ̇ზ̇ეპ̇ირ-ს̇ი̇ტ̇ყ̇ვ̇ა̇ო̇ბ̇ის̇ ̇ფ̇ონ̇დ̇ის̇ ̇მ̇ის̇ა̇მ̇ატ̇ებ̇-ლ̇ათ̇ 16 ̇მ̇ა̇ნ̇ეთ̇ი̇ ̇შ̇ე̇მ̇ო̇წ̇ი̇რ̇ი̇ლ̇ი̇ ̇შ̇ე̇მ̇დ̇ე̇გ̇ი̇ ̇პ̇ირ̇ვ̇ე̇ბ̇ის̇ა̇გ̇ან̇ 5 ̇მ̇: ̇ე̇. ̇ბ̇. ̇კ̇ა̇ხ̇ი̇ძ̇ის̇ა̇გ̇ან̇; 3 ̇მ̇: ̇თ̇. ̇ნ̇. ̇ჩ̇ერ̇ქ̇ე̇ზ̇ი̇შ̇ვ̇ი̇ლ̇ი̇ს̇ა̇გ̇ან̇, ̇თ̇. ̇ი̇. ̇ვ̇ა̇ჩ̇ნ̇ა̇ძ̇ე̇, 2 ̇მ̇: ̇გ̇. ̇ლ̇. ̇კ̇ო̇ტ̇ტ̇ე̇ბ̇ა̇შ̇ვ̇ი̇ლ̇ი̇ს̇ა̇-გ̇ან̇ 1 ̇მ̇: ̇რ̇. ̇ა̇ბ̇ა̇ლ̇ი̇ა̇ნ̇ი̇, 3 ̇ზ̇ე̇დ̇ვ̇ა̇ნ̇ი̇ძ̇ი̇ს̇ა̇გ̇ან̇; ̇გ̇ა̇მ̇ე̇ლ̇ა̇-ურ̇ის̇ა̇გ̇ან̇—ს̇ულ̇ 16 ̇მ̇. —ა̇მ̇ა̇ვ̇ე̇ ̇მ̇ი̇ზ̇ნ̇ი̇ ̇შ̇ე̇უ̇წ̇ი̇რ̇ა̇ ̇ბ̇. ̇გ̇. ̇ს̇ა̇ლ̇ა̇რ̇ი̇ძ̇ე̇ ̇ო̇რ̇ი̇ ̇მ̇ა̇ნ̇ეთ̇ი̇ ̇ქ̇. ̇შ̇ე̇მ̇ხ̇ვ̇ე̇დ̇ან̇.

***

ჩ̇ვ̇ე̇ნ̇ ̇შ̇ე̇ვ̇ი̇ტ̇ყ̇ვ̇ე̇თ̇ ̇რ̇ო̇მ̇ ̇„ ̇ა̇ხ̇ლ̇ ̇ მ̇ე̇ე̇ვ̇ნ̇ა̇ხ̇ეთ̇ ̇ა̇მ̇ხ̇ა̇ნ̇ა̇გ̇ბ̇ის̇ ̇წ̇ე̇ს̇დ̇ებ̇ ̇დ̇ა̇უ̇მ̇ტ̇კ̇ო̇ცებ̇ენ̇.

***

ჩ̇ვ̇ე̇ნ̇ ̇მ̇ი̇ვ̇ი̇ღ̇ი̇თ̇ ̇ა̇ხ̇ლ̇ა̇თ̇ ̇გ̇ა̇მ̇ო̇ც̇ე̇მ̇ულ̇ი̇ ̇პ̇ატ̇ა̇რ̇ა̇ ̇წ̇ი̇-გ̇ნ̇ა̇კ̇ი̇ ̇შ̇ე̇მ̇დ̇ე̇გ̇ი̇ ̇ს̇ათ̇ა̇უ̇რ̇ი̇ თ̇: „ს̇ა̇უ̇ტ̇ხ̇ო̇ვ̇ა̇ ̇ნ̇ი̇მ̇ფ̇ა̇ ̇ბ̇-ნ̇. ̇ნ̇ი̇კ̇ო̇ლ̇ა̇ძ̇ის̇ ̇ლ̇ი̇ტ̇ერ̇ა̇ტ̇ურ̇ულ̇ი̇ ̇ნ̇აწ̇ერ̇ მ̇ი̇ებ̇ის̇ა̇“, ̇ქ̇ა̇-რ̇თ̇ვ̇ე̇ლ̇ი̇ ̇მ̇ე̇ა̇ონ̇ე̇ბ̇ე̇ლ̇ი̇ს̇ა̇. ̇წ̇ი̇გ̇ნ̇ი̇ ̇ს̇უ̇ფ̇თ̇ა̇თ̇ ̇ა̇რ̇ის̇ ̇დ̇ა̇ს̇ტ̇ა̇ბ̇ა̇ს̇ტ̇ა̇ბ̇ულ̇ი̇ ̇და ̇ღ̇ირ̇ს̇ ̇ს̇ა̇მ̇ ̇შ̇ა̇უ̇რ̇ი̇.

***

ჩ̇ვ̇ე̇ნ̇ ̇მ̇ი̇ვ̇ი̇ღ̇ი̇თ̇ ̇ა̇ხ̇ლ̇ა̇თ̇ ̇დ̇ა̇ს̇ტ̇ა̇ბ̇ა̇ს̇ტ̇ა̇ბ̇ულ̇ი̇ ̇დ̇ა̇ ̇გ̇ა̇მ̇ო-ც̇ე̇მ̇ულ̇ი̇ ̇წ̇ი̇გ̇ნ̇ა̇კ̇ი̇ ̇ბ̇-ნ̇ ̇ა̇ნ̇ტ̇. ̇გ̇ა̇გ̇ა̇ნ̇ ̇ბ̇ე̇ერ̇ა̇ს̇ა̇გ̇ან̇ ̇შ̇ე̇მ̇დ̇ე̇-გ̇ი̇ ̇ს̇ათ̇ა̇უ̇რ̇ი̇ თ̇: „ მ̇ე̇ე̇ვ̇ე̇ ̇ე̇რ̇ე̇კ̇ლ̇ე̇ ̇ო̇მ̇ი̇ ̇ა̇ღ̇ა̇-ბ̇ა̇ს̇ტ̇ა̇ბ̇ა̇ ̇ბ̇ა̇ნ̇ ̇ ̇

მონასტრის უდაბნოშდის და ჯუმათის მონასტრამდის. აქ თავის დღეში არვის არ უფიქრნია ურმით ასელა და ცხენითაც კი საძნელო იყო, მაგრამ ახლა გაუკეთ ალაგსაც კი დაუკეთებიათ შეენიერი გზები. შესანიშნავია ორაგეთის გზაზე (საყორნის კლდეზე) გატანილი გზა. აქ კლდე ასი საჟენი სიმაღლეა და ერთი ეერსი სიგძე. შორიდან რო შეხედო, იტყვი: „იქ გასელა შეუძლებელი უნდა იყოსო“, მაგრამ რა მოუახლოვდები, ზაში სულ გაგიკვირდა და ამ კლდეზე ცხენიც რომ გაუჭენო, უშიშარია. ჯიხეშის დედათ-მონასტერს ურმები თვის დღეშიაც არ უნახავს; ახლა აქ აშენებენ ქვის ეკლესიას, სადაც ხარ-ურმით ზიდვენ ქვებს და სხვა მასალას საჭირასთვის. გზა ზედამეზედველი ს. გუგუნაკი მისულიყო ნიგოითის სოფლის მამასახლის ნასრიასთან, რომელიც ამ ცოტა ხანშიამოიჭრაენათ მამასახლისათ, დღემდის არ ასარული მიწერილობა ბ. მაზრის უფროსის ალმბაიანის, რომელიც წერდა ყოველიდე საჭირო გზების გაკეთებას. ამ მიწერილობაზე ნიშნათ მალე ბრძანების შესრულებისა ორი თვა იყო მილუქული, ნიშნათ ამისა, რომ „იფრინე და მალე შეასრულე ჩემი განკარგულებაო“, ნიგოითის მამასახლისს გამოუცხადა ზედამხედველმა გუგუნაკმ: ახლა გლეხები თოქმის თავისუფალია საოჯახო მუშობისაგან, მაზრის უფროსი მწერს გზები გაკეთებიეო! ამ თავისუფალ დროს მოვასრულოთ ქალქთის გზის გაკეთებაო. ამ სიტყვებზე პასუხის ნაცვალთ დაიყარა, ეიპო! მოამეკარე სოფლის მოხელეები სტანციაში (რკინის გზის სადგურზე), უნდა წავიდე იქ ქანდარმს და რკინის გზის მოსამსახურეებს რეკიზია უნდა უქნაო. ეს პატიოსანი ზედამეზედველი აქავე დგას და მამასახლისს შეყურებს. კიდევ განიმეორა, მამასაბლისო, რა მიზამ! მომკეშ მუშებს თუ არა! რა მუშებია! წამოიყვანია მამასახლისმა, ჩემი მოხელეობა მე კარგათ ეიცი! უეზდის ნაჩალნიკო, პრისტავი და მისი მოწერილობაც!.. რამდენიმე პირებმა ამ სიტყვებზე შეშოესეინ მამასახლისს და ჩაეჩუქეს, უთხრეს მამასახლისო, ახლა თავისუფალი დროა მეუშებ-სათვის; ის გზა დიდი საჭირო არის და მიეშველე, მიეკი მეუშები, ამის უკეთესს საზოგადოებას ეერას გაუკეთებ! მაგრამ მამასახლისი მაინც თავისას იმეორებდა და გზის ზედამხედველი ქ. ოზურგეთისკენ გაუდგა. ცოტა ხანს შემდეგ მამასახლისმა ნასრიამ მოიყვანა სოფლის სასამართლოში დაჭერილი ერთი რკინის გზის მოსამსახურეთაგანი, რომელზედაც როგორც გაეიგე კარგი მრისხანება შეხედა უფროსისაგან. ღმერთმანი ეგების ამ მამასახლისს კანტოროლბაკე ჰქონდეს მიუფლებული რკინის გზის უფროსისაგან, ეინ იცის

***

სოფ. სეკ (რაჭის მაზრა). 28 სექტემბერი. სოფელი სეკ ძეეს დაბა ონიდან დასავლეთ მხარზე, ექვსი ეერსის მანძილოთ მოშორებული. სოფ. სეკ შედარებით რაჭის სხვა სოფლებთან ძლიერ მთა ადგილია და ზაფხულობით აქ ძლიერ ცივია. აქ ეერ ნახავს კაცი ცოვებ-ცხელებით აეადმყოფს. ქალი და კაცი ამ სოფელში მცხოერები ყველა ჯან-საღია. ჭირნახული ყველას თავის საყოფი მოპყავს და საყიდლათ არაეის არა ჭირდება. სოფ. სეკ ეერ ორი საყდარია: ერთი ძეელთაგან აშენებულია სამების სახელობაზე და მეორე კი ამ ორი ეწლის წინათ ააშენა თავის ხარჯით ამ სოფლის მღ. ალექსი ბაქრაძემ. თუმცა დიდი ხანი ჰქონდა განზრახვა საყდრის აშენებისა, მაგრამ ის ეერ ეწია თავის გულის წადილს სხვა-და-სხვა მიზეზებისა გამო. ის გამსჭვალულია თავის მრეელის სიყვარულით და სურდა მცირე დახმარება და გულ-შემატკეერობა გამოეჩინა თავის მრეელის წინაშე, და როდესაც მოიგდო დრო ხელში მრეელისათეს კაპ
ეე არ ვალუბდეეენებია, მთელი ეკლესია ისე ააშენა. შენგნთ, ეკლესიაში მხატერობა თავის ხელით დაიწყო. ოთხმოცის ეწის მოხუცებულმა მღვდელმა. ეერთი სიტყეით ყველა მისი მხატეროობის მნახველი დიდ გაკვირვებას ეძლეეი და გასაკვირეალიც არის, თუ ასე მოხუცებულმა მღვდელმა სად ისწავლა ასე შეენერი ხატვა. ძველათ წარმოსადგენია ასეთი სიყვარული სუფეველს ახლანდელს დროს მრეელსა და მღვდელს შორის. ის არაეითარ შრომაში საფასეს არ თხოოულობს. იმასა აქვს თავისი ნარჯით შეკრებილი თითქმის მთელი ბიბლიოთეკა ქართულ-რუსული წიგნისა და თხოეს ყოველ ყმაწეილ კაცს, რათა ისარგებლონ მისი წიგნებით უსასყიდლოთ. ბეერი ცუდის საქციელის ყმაწეილი კაცი მოუქცეეია მის მამაშეილურ დარიგებას. ყოველ წამს ღეთის სამსახურში ატარებს თავის ცხოვრებას. მრეელი ისე მოაქცია, რომ მის მრეელში თხა და მგელი ერთათ ძოვს. სეკაში მკითხავი დედაკაცია, რომელიც კისრამდე ტყავს აცმია ნბელი ბუროუსით გარემოცულ გლეხ-კაცობას. მღ. ალექსი ბაქრაძეს ეს ცრუმეცნეტელა დედაკაცი თუმცა მრავალჯერ დაურიგებია და კიდევაც გაწყრომია იმ ცუდ საქმეზე, მაგრამ დღესაც დედაკაცი თავისას არ იშლის. ის ისე ეყი ატყვევს ხალხს, როგორც აქამდის ატყვევდა. ეისაც ნახავს საწყალი მღვდელი, შეჩიეის „ჩეენს მამასახლისს ხუთი მანეთი ეაძლიე, რათა ეს მაენებელი დედაკაცი შეეპყროს და წარედგინოს მთავრობისათეს, მაგრამ როგორ შეიპყრობდა და გაგზავნიდა, როდესაც ნაცვლათ ხუთი

მანვთისა წითელი ქაღალდი ჩაუდია ჯიბეში მმასაბლისის ინ საპატიო ქალბატონმა?*.

ვინ ჭეშინაქ

* * *

უმორჩილესათ გთხოვთ, თქვენი პატიეცემული, ჟურნალ „ქვალის“ საშუალებით მოაგონოთ დ. ყვირილაში მცხოვრებს ილ ჭითურის ქვა-გუნდის მწარმოებელს ბ-ნს ქსენოფონტე გაჩეჩილაძეს, რომ ვეფრგვინის საკურთხი ფული თავისავე დაპირებისამებრ წარმოადგინოს თქვენს რედაქციაში, რათა მიემატოს, სასარგებლო ფონდს ზეპირ-სიტყვაობისას. ყვირილის ზმინდა ნინოს ეკლესიის კრებულის სახელობაზე (როგორც ერთმა მდიდარ ეკეპართაგანმა) არა ნაკლებ ერთი თუმნისა.

ზემოხსენებული ერთი კრებულთაგანი

ვის ადიდებენ?

ვისაც ზამთარში ცხელა და ზაფხულში უქრის ნიავი, ბალში ყოველ დროს ფსხია მსხალი, მბალი და ქლიავი.

—

ვინც ნიეთიერი ქონებით სავსე და ყოველად სრულია; ამათ მონებენ მრავალნი, იგინიც ვინც ორგულია.

—

ვის გულს ეკალიც ვერ კაწრავს მას თვლის ოთ და ვარდათა, ხალხში თვალთ მაქცობს, ჯამბაზობს, მალაეს გადდის მარდათ!..

—

ვის გულს არც ერთხელ უგრძენია სხვისი წყლული და ტკივილი: რაღაც ტაბლ მღერათ სმენია სნეულთა კენესა, ჩივილი

—

ვისაც რომ გულში ფარულათ ქვეყნის მტრობა და შური აქვს, უკუღმა ნახნავ-ნაფარცხით ფბგათ ღვინო და პური აქვს.

—

ვით სამრეწველო რომ ნეთი ზნეობა გაყიდული აქვს; მგზავრთაგან მიტომ იქების რაკი მის გამო ფული აქვს.

—

და ამბობს: აქა ბარაქა ჯიბე და მუცელ-კუჭოო, იზარდეთ სანამ სამუდამოთ თვალები არ დაეხუჭოო!

—

ცოცხალს, ამინდიც ხელს მიწყობს დროა-დროზე გრილა, თეილაო; ჩემ შემდეგ წარღვნაც მოსულა ქვა-ქვაზე ნუ ყოფილაო!..

რუს ამერელი

შ ა ვ ი ფ ი ქ რ ე ბ ი

ღმოსავლეთიდან ერთი სენი შემოეპარა საქართველოს და ის თუ დაიკვეს ჩვენ ქვეყანას, თვარა სხვა ვერაფერი!.. ეს არის ის ყიზილბაშური მედიდურობა, რომელსაც განუწყეტლათ თან ახლავს სამი ეეზირი: შური, ჯიბრი და ბრაზი.—სწორეთ გამოცანაა ქართველების ცხოვრება!... ეუკეირდები ჩვენი ქვეყნის თავ-გადასავალს და მიკვირს: უძველეს დროიდან მისთანა ხალხი არ გაძლიერებულა, რომ ქვეყნების დაკარგვას შემდეგ ამ პატარა ერთ ბიზჩა საქართველოსაც არ მოზღვავებოდეს, მაგრამ, ჰაი, საკვირველებავ! რაგორც უზარ-მაზარი ტალღები პატარა სალ-კენდზე, მიმსხვრეულან და უკუ ქცეულან! სადღა არიან დ ოეს ისინი? საზღვაროთ გამბადარან და ჩვენმა პატარა ხა-

ლᲑᲐ კი დღემდი მოაწია და დღესაც კიდევ აკათ თუ კარკათ სულს ღაფავს. ზღაპრათ თქმულა: იყო ერთი დედ-ქაკი, მტრის შეუპოკარი და უძლეველი. რამდენჯერ მოკრიდენ თავს, იმდენჯერ ახალი გამოებმოდა და არა ეშველა რა მის სიკეთილს, სარა ერთმა ერძნეულმა არ ვასკა: „თუ გინდათ რომ მაგას ალარც ძველი თავი შეეხოროს და ალარც ახალი გამოებას, მოკრილნა ნაკარი დააყრათ და მოკვდებაო.“

ამ დედ-ქაკს გეგონებს ჩვენი ქეკეანა და ფრთხილათ უნდა ეიყოთ, რომ თავზე ნაკარი არ დაგეკეაროს!.. ეს ნაკარია ზნეობითი დაკეება და გულის ბოტეხა, რომელიც, ჰა, აკერ-აკერ გეიახლოოდება.—ჩვენი ისტორია ეერ წამოგედგენს მისთანა შემოხეკეას, რომ ქართველები დამარცხებულიყვენ და მიზეზი ღალატი არ ყოფილიყოს!.. ეინ იყვენ ეს მოღალატენი? ქართველისაკე შვილები, და მერე რა შვილები?!. რომელთაც დიდი ღეაწლი მიუძღოდათ ქეკეანის წინაშე და ადრე სამშობლოსათვის თავდადებული ყოფილან.—გაეიხსენოთ თუნდ გიორგი სააკაძე, „დიდ მოურაეთა“ წოდებული. ჯერ კიდევ სულ ახალგაზდა იყო, რომ სახელი გაითქვა და გმირული სამსახური გაუწია სამშობლოს. - სწორედ ტარიელი იყო ეს სოლარი კაკი!.. თითქოს რუსეთელმა მისკენ გადახტა ტარიელიო. ვამოუბრწყინდა ქართველებს და გადიდდა ქეკეანის თეალში.—ეს ეეღარ აიტანეს დიდებულებმა და მოუწდომეს დაღუპვა. „რაო?!—ჰეეკრობდენ გუნებაში—ჩვენ ჩვენი სიცოცხლე სამშობლოს შეეწირეთ, ამოდენი ღეაწლი მიგეიღეგის, აკათ თუ კარკათ ემაღლებულეართ და დღეს ეიღაც ახალგაზდა უგვარტომომ წინ უნდა წაგეიაროსო? ეაი ჩვენ და ან ეგო!“ მაშინ რომ იმ დიდებულ ერისთაკების გული ქრისტიანული, მოციქულებრივი გრძნობა ყოფილიყო, ასე ალარ იფიქრებდენ. პირიქით სიხარულით მიეგებებოდენ, მამაშვილურათ შეხვდადენ, ხარს მიკემდენ და სულ სხვენ წაეიდოდა ქეკეანის საქმე!.. მაგრამ „ყიზილბაშურმა მედიდურობამ“ დაბრმავათ და გაამბოროტათ!.. ქეკეანის ერთგული ახალგაზდა ვმრი იძულებული შეიქნა სპარსეთში გადავარდნილიყო. იქაც მაღე გაითქვა სახელი. გაკეკრავ ეზია... მისი პირადობა უნდა დაკმაყოფილებულიყო, მაგრამ ის კიდევ მაინც მტეს ეძებდა: მთელი სპარსეთის დიდებს თავის ქეკეანის ერთი დანაზეკი ერჩია და მთელი ეზიის „შეენახა“ თავის დედაეაზე ერთი „ჰი, შენი ჭირიმეს“ გაგონება. ეკიდებოდა ბულში ცეცხლი და ბრდაედა.—ეს სული იმ დიდებულთა ბრალია!.. ის ქეკეანის მტერ-ორკეულები რას მერჩოდენ? რათ მიწლიდენ ხელს?.. მე ხომ დამღუპეს!.. ახლა, სხვებსაც ხომ ისე დაღუპენ და დაამამთენენ უბრალოთ? ჩვენ საქართველოში, იმ ჩვენ საკეირველ ედემის ბაღში, რათ უნდა იზდებოდენ და ხარობდენ იმითანაა ეკლები? არა, უნდა გადასხეკოს... ძირიანა ამოეარდენ. რომ ქეკეანა გაიწმინდოს!“—ჰეეკრობდა გუნებაში და ემზადებოდა.—შაჰ-აბაზი მხოლოთ ირაღათ უნდოდა ეზმარა, მაგრამ მოტეუედა ანგარიშში და თითონვე გადაეწყვეთ თავის ხერხს. მის სამშობლო ქეკეანა, თითრებმა მუსრი გაადეღეს!.. იკბინა ნეკზე, მაგრამ ვეიანია იყო!.. გადადეკ თავი ქეკეანათვის, მამობრივი გრძნობაკ კი დაიხშო, შეიღი მსხეერპლათ დასდეს!..

გასაოცარ საქმეებს ჩადიოდა, მაგრამ ეეღარ გასაწორა ერთხელეე გაუკეღმართებული გზა! უკეთესმა მამეულიშვილმა დაიღუპა თავი და დაღუპა ქეკეანა... კეთილმა განძარახვამ და იმდენმა ღეაწლმა ამოოთ ჩაუარა! დღეს ითვალისწინებ ამ უბედურ—ვმრის და აღარ იცი, რა ქმნა: დალოცო, თუ დაწყეკლო? აკურთხო, თუ შეაჩენო? თაყვანი სცე, თუ ზეკრი უჩეენო? და ეს არეედარეკი რა მარქანების ბრალია? სულ იმ ზემოხსენებულ „ყიზილბაშურ-მედიდურობის“. ქეკეანის ერთგული, საზოგადო მოღვაწე, არ უნდა ივიწყებდეს წინასწარმეტყველის სიტყვებს:

„გული წმინდა დაბადე ჩემთან, ღმერთო, და სული წრფელი განმაახლე ვკამსი ჩემსა!“ ისე უნდა დნებოდეს, როგორც ხატის წინ წმინდა სანთელი!.. ყოლიფერი უნდა აიტანოს ქეკეანის გულისათვის, იტანჯოს, იკვნესოს და მსხეერპლათ შეიწიროს!.. რიდესაც კაკს ქალი უყვარს, თუ მართალი ნამდვილ-ერძნმბით არის გამსჭეალული, მისთვის ტანჯვა ნეტარებათ მიაჩნია და ნუ თუ ქალზე უფრო მაღლა სამშობლო არა დგას?!. ეს არ ესმოდა მოურაეს!.. იშასაც „ყიზილბაშურმა—მედიდურობამ“ გაუარა!.. თვარა ერისტიანი გრძნობა: „ყოველთა მტე

შეილიშვილოთ გადადის!.. დღეანდელი საქართველო მისი დღეანდელი კაცუნებით მზოლოთ ჰრრდილია წარსულისა, მაგრამ მეღიდურობა კი ამ „კაცუნებში“ მეტია!.. თუ ჩვენი ძველები მეღიდურათ გაიძახდენ: „თავმან ჩემმან!“ და „თუ ეს ულეაში მსხმიაო“!.. კიდეე ქონდათ თავ-მოსატყუებელი, შემაცდენი მიზეზი, მაგრამ ჩვენ რომ „ვე... ფე!.. მეეეო“ ეიძახოთ თხებსაეით, რა უბეღურობაა, თუ არ სრეულება და სასიკეღილო სენი?,. უმეტესობაც რომ „ეეეს ხმას ჰპეოლიან?!. ჩარეულან კიეეში და თავს აღარ იზოგეენ?.. აბა, ჰკითხეთ: „ეეეენ“ რაღათ იეუბებთ თავს! რისთვის იმტკრეეენ ცხეირ-პირს?., განა შეგნებული ვაქვსთ,—სად არის სიმართლე და სად არაო?..

— რა ვიცი!.. ჩვენ ასე, ხათრის გულისათვის—გაბასეუხებენ.. დიახ ხათრის გულისთვის და ქეიფისათვის!.. და ეიტომაც დღეანდელი ჩვენი მოქმედება შეუგნებელი და უნაყოფო ყეენობაა და ორშაბათის კრეი.

აკაკი

ჩვენი სახიობა

ეიერას, ოქტომბრის 8-ს ჩვენმა დასმა წარმოადგინა ვ. გუნიას ხუთ-მოქმედებიანი დრამა „და-ძმა“. ჩვენ მსახიობთ ბეერჯელ წარმოუდგენიათ ეს პიესა და, საკვირველია, ყოველთვის ბლომათ მოუზიდნია მაყურებლები. ეს, ჩვენის აზრით, უფრო იმას უნდა მიეწეროს, რომ ამ დრამაში ყოველთვის ჩვენი საუკეთესო არტისტები თამაშობენ. თუ ჭეშმარიტებათ აღიარებთ იმას, რომ ყოველი ღირსებით საესე პიესის წარმოდგენა მსახიობთა უნიჭო თამაშობის წყალობით შეიძლება უშნო და ულაზათო გამოვიდეს, რატომ ისიც არ უნდა მიეჩინოთ უტყუერათ, რომ უხეირო პიესის გამოკეთებაც შეუძლიათ **სცენის** ღირსეულ მუშაკთ.

სწორეთ ამით უნდა აიხსნას, რომ „და-ძმას“ საკმათ ბეერი მაყურებელი დაესწრო იმ დღეს. ამ წარმოდგენაში, სხვათა შორის, პირველათ ამ სეზონში იღებდა მონაწილეობას ჩვენი საზოგადოების საყვარელი მსახიობი ელ. ალექსი-მესხიშვილი. რუსეთში წამლობის შემდეგ ხმა საკმათ გასწორებია პატივეცემულ მსახიობს და იმედია, ახლა მაინც, თეატრში მოსიარულე საზოგადოება ხშირათ დატკბება იმის მოხდენილი თამაშობით. არტისტს დიდის აღტაცებით დაუხვდენ და გვირგვინიც მიჰრთვეს. საზოგადოთ, ეკირანდელი წარმოდგენის დედა-ბოძებთან ენდა ჩაითვალოს ორი ჩვენი დასახურებული მსახიობი—ელ. მესხიშვილი და კოსტანტინე ყიფიანი. პირველის მიერ მაღალ-სულოვანის, კეთილშობილის, რაინდული თვისებებით შემკული გაიოზ ფალავეის დახატვამ და ყოველთა უღირსი არსების, ნამდვილი გაბორკილებულ სიბორიოტის ოტია ჯოლიას დასურათებამ მეორისგან—სწორეთ აღტაცებაში მოიყვანეს დამსწრე საზოგადოება. ამათ თამაშობის დასახასიათებლათ ჩვენ აღვნიშნავთ აქ იმ დღეანდელი წარმოდგენის ერთს წამს. ეს ის წამია, როდესაც გაიოზ ფალავა, გამარჯვებული, შემარხის ოტია ჯოლიას დარბაზში იმის მოსაკლავათ. ეკიმპრთება ბრძოლა ამ ორ სხვა-და-სხვა თვისების ვმრთა შორის და გაიოზი ხანჯალს ჩასცემს ოტიას ეკერდში. საზოგადოებამ არც კი დაიკარა ბ. მესხიშვილს მონოლოგის დამთავრება და სწორეთ გამარჯვების წამს საშინელი ტაშისცემა დაატეხა. ეს უზომო სიხარული მაყურებლისა სიბორიოტის ძლევის გამო უკეთეს ჯილდოთ უნდა ჩაითვალოს ორივე მსახიობისთვის. მართლაც, ოტია ჯოლიას შეგნებულმა დახატვამ ზიზღით ავსო მაყურებელი საზოგადოება და ამიტომაც გაიოზის ხანჯლის ერთი დაკერა საკმარისი იყო, რომ მთელი საზოგადოება, როგორც ერთი ადამიანი, გამმსჭვალა სასიამოვნო გრძნობას, რომ სიბორიტე იძლია.

დანარჩენებმა ხელი შეეწყეს ამათ და ბეერი ეცადენ, რომ საერთო შთაბეჭდილება კარგი გამოეტანა მაყურებელს. ხოლო არ შეგეძლია აქ არ შეენიშნოთ ქ-ნ ჩერქეზიშვილისას და ბ. შათირიშვილს, რომ იმათ, ცოტა არ იყვეს, კომიკური ხასიათი მიეცეს თავიანთ როლებს ამგვარი გადაჭარბება, მეტადრე უკანასკნელ მოქმედებაში, როდესაც ბ. შათირიშვილი თავ-გადასავალს უამბობს დატყვეეებულ მოძმეებს, იმისთანა ნაღალი, რომელიც უკარწყლებს შთაბეჭდილებას დამსწრეს.

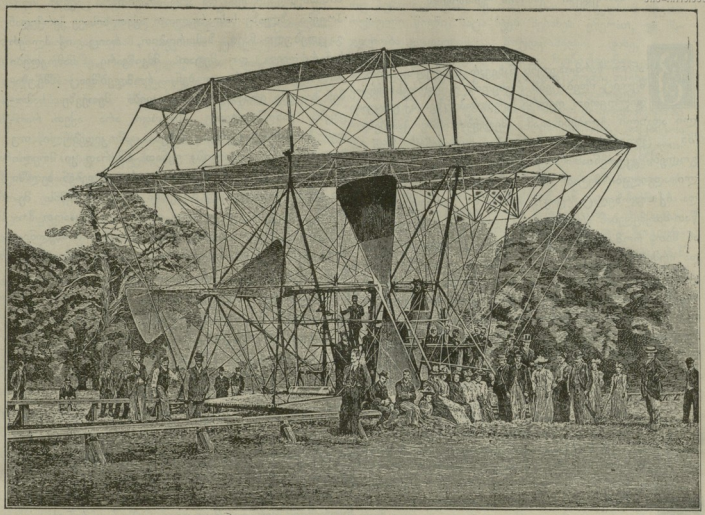

საფრენი მანქანა.

საფრენი მანქანა

ᲓᲘᲓᲘ ᲮᲐᲜᲘᲐ, ᲠᲐᲪ ᲐᲓᲐᲛᲘᲐᲜᲗᲐ ᲛᲘᲡᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲪᲔᲛᲣᲚᲘ ᲡᲐᲛᲨᲕᲐᲚᲔᲑᲘᲡᲐ, ᲠᲝᲛᲚᲘᲡ ᲨᲔᲛᲬᲧᲝᲑᲘᲗ ᲨᲔᲫᲚᲘᲝᲑᲓᲐ ᲰᲐᲔᲠᲨᲘ ᲤᲠᲔᲜᲐ. ᲔᲠᲗᲘᲗ ᲣᲫᲕᲔᲚᲔᲡᲘᲡ ᲑᲔᲠᲫᲜᲣᲚᲘ ᲛᲘᲗᲘᲗ ᲒᲐᲓᲛᲝᲒᲪᲔᲛᲓᲐ, ᲔᲘᲗᲝᲛᲗ ᲘᲧᲐᲠᲘ ᲮᲔᲚᲝᲕᲜᲣᲠᲘ ᲤᲠᲗᲘᲗᲔᲑᲘ ᲓᲐ ᲬᲛᲘᲜᲓᲐ ᲡᲐᲜᲗᲚᲘᲗ ᲛᲘᲔᲬᲔᲑᲘᲜᲝᲡ ᲢᲐᲜᲨᲘ. ᲘᲧᲐᲠᲘ ᲛᲔᲢᲗᲐᲗ ᲛᲐᲚᲚᲐ ᲐᲤᲠᲘᲜᲓᲐ, ᲒᲐᲓᲛᲝᲒᲪᲔᲛᲓᲐ ᲛᲘᲗᲘᲗ, ᲛᲖᲔᲡ ᲘᲡᲔ ᲫᲚᲘᲔᲠ ᲛᲘᲣᲐᲮᲚᲝᲕᲔᲓᲐ, ᲠᲝᲛ ᲡᲘᲗᲑᲝᲡᲘᲡᲒᲐᲜ ᲡᲐᲜᲗᲔᲚᲘ ᲒᲐᲓᲜᲐ ᲓᲐ ᲘᲧᲐᲠᲘ ᲖᲦᲕᲐᲨᲘ ᲩᲐᲛᲝᲛᲐᲠᲓᲐᲮ. ᲐᲛ ᲒᲘᲒᲐᲠᲗᲐᲗ ᲩᲕᲔᲜ ᲗᲮᲠᲘᲓᲔᲗ, ᲠᲝᲛ ᲰᲐᲔᲠᲨᲘ ᲤᲠᲔᲜᲘᲡ ᲡᲣᲠᲕᲘᲚᲘ ᲐᲓᲐᲛᲘᲐᲜᲡ ᲓᲘᲓᲘ ᲮᲐᲜᲘᲐ ᲗᲐᲕᲘ ᲓᲐᲑᲐᲓᲔᲑᲘᲐ. ᲩᲕᲔᲜ ᲓᲠᲝᲡ, ᲠᲝᲓᲔᲡᲐᲪ ᲢᲔᲮᲜᲘᲙᲣᲠᲘ ᲪᲝᲓᲜᲐ ᲒᲐᲜᲘᲗᲐᲠᲓᲐ ᲓᲐ ᲡᲐᲛᲔᲪᲘᲔᲠᲝ ᲡᲐᲤᲣᲫᲕᲔᲚᲖᲔ ᲓᲐᲛᲧᲐᲠᲓᲐ, ᲡᲮᲘᲐ ᲛᲐᲨᲘᲜᲗᲐ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲡᲐᲤᲠᲔᲜᲘ ᲛᲐᲜᲥᲐᲜᲐᲡ ᲒᲐᲛᲝᲘᲒᲝᲠᲜᲔᲡ. ᲐᲛ ᲛᲐᲜᲥᲐᲜᲗᲐ ᲢᲘᲞᲘ ᲛᲠᲐᲕᲐᲚ ᲒᲔᲒᲐᲠᲘᲐ ᲓᲐ ᲒᲐᲛᲘᲠᲩᲔᲕᲘᲐᲜ ᲗᲐᲕᲘᲡᲘᲡ ᲛᲝᲬᲧᲝᲑᲘᲚᲝᲑᲘᲗ. ᲛᲘᲪᲕᲜᲘᲠᲜᲘ ᲓᲦᲔᲛᲓᲘᲡᲐᲪ ᲪᲓᲘᲚᲝᲑᲔᲑᲡ ᲓᲐ ᲯᲔᲠ ᲙᲘᲓᲔᲓᲔ ᲔᲘᲠ ᲛᲘᲣᲪᲜᲘᲐᲗ ᲛᲘᲖᲜᲐᲘᲙᲣᲠᲘ ᲛᲝᲫᲠᲐᲝᲑᲘᲡ ᲘᲡᲔᲗ ᲞᲠᲘᲜᲪᲘᲞᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, ᲠᲝᲛ ᲛᲐᲜᲥᲐᲜᲐ ᲰᲐᲔᲠᲨᲘ ᲛᲝᲫᲠᲐᲝᲑᲘᲡ ᲘᲡᲔᲗ ᲞᲠᲘᲜᲪᲘᲞᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲘᲖᲜᲐᲘᲙᲣᲠᲘ ᲗᲐᲕᲘᲡᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲛᲝᲐᲠᲘᲗᲮᲣᲚᲘᲐᲗ ᲛᲘᲖᲜᲐᲘᲙᲣᲠᲘ ᲓᲐ ᲗᲐᲕᲘᲡ ᲜᲘᲜᲐᲑᲐᲖᲔ ᲛᲘᲡᲪᲔᲡ ᲔᲡᲐ ᲗᲣ ᲠᲘ ᲛᲘᲛᲐᲠᲗᲣᲚᲔᲑᲐ. ᲣᲛᲗᲐᲕᲘᲡᲘᲡ ᲜᲐᲙᲚᲘ ᲐᲮᲚᲐᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲐᲜᲥᲐᲜᲘᲡᲐ ᲔᲡ ᲣᲙᲐᲜᲐᲡᲙᲜᲔᲚᲘ ᲜᲐᲙᲚᲘᲐ. ᲔᲠᲗᲘᲗ ᲡᲐᲤᲠᲔᲜᲘ ᲛᲐᲜᲥᲐᲜᲐ, ᲠᲝᲛᲚᲘᲡ ᲡᲣᲠᲐᲗᲘᲪ ᲐᲥ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲝᲬᲧᲝᲑᲘᲚᲘ ᲘᲜᲒᲚᲘᲡᲔᲚᲘ ᲛᲐᲥᲡᲘᲛᲘᲡ ᲒᲐᲛᲝᲒᲠᲜᲔᲚᲘᲐ. ᲔᲡ ᲛᲐᲜᲥᲐᲜᲐ ᲯᲔᲠ ᲡᲠᲣᲚᲐᲓ ᲐᲠ ᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲗᲐᲕᲠᲔᲑᲣᲚᲘ, ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲛᲘᲡᲘᲡ ᲒᲐᲛᲛᲐᲒᲠᲜᲔᲚᲘ, ᲠᲝᲒᲝᲠᲪ ᲰᲤᲘᲥᲠᲝᲑᲔᲜ, ᲜᲐᲛᲓᲕᲘᲚᲘ ᲒᲖᲐᲡ ᲐᲫᲒᲘᲐ ᲓᲐ ᲘᲛᲘᲓᲘ ᲐᲥᲕᲗ, ᲠᲝᲛ ᲛᲝᲙᲚᲔ ᲮᲐᲜᲨᲘ ᲡᲐᲡᲣᲑᲘᲗ ᲒᲐᲜᲐᲮᲝᲠᲪᲘᲔᲚᲔᲑᲡ ᲐᲛᲝᲛᲓᲔᲜᲘ ᲮᲜᲘᲡ ᲬᲐᲓᲘᲚᲡ ᲙᲘᲙᲝᲑᲠᲘᲝᲑᲘᲡᲐᲡ.

სამოედები ქანინის ჭალებისა

ᲥᲐᲜᲘᲜᲘᲡ წარმოადგენს ნახევარ-კუნძულს, რომელიც მდებარებს რუსეთის უკიდურეს ჩრდილოეთით თეთრი ზღვის ნაპირზე. აქ ერცელი ადგილი ჭალებისაგან შედგება. ამ ჭალებში ცხოვრებენ სამოედები. ისინი მონგოლურს ეკუთვნიან ნათესაობით. მათი საცხოვრებელი ადგილები მეტად მწირი ნიადაგს წარმოადგენს და იქ ძალზედაც ცივა. ამიტომ სამოედები მიწათ-მოქმედებას არ ეძლევიან და ისინი ცხოვრებენ ან მით, რომ თევზს იჭერენ და ამით იკვებებიან, ან და ირმების ჯოგი ჰყავთ. პირველთ მუდმივი საცხოვრებელი ადგილები აქვთ ზღვის პირს და იქ თევზს უთუალთვალებენ, მეორენი კი ირმის ჯოგებს თან დაყვებიან. სამოედები ფრიად დაქეთეებულნი არიან ყოველივე მხრით. მათ ხის ქერქებიდან აქვთ აგებული სახლები, რომლებში საშინელი სიბინძურე სუფევს და არც არაფითარი ავეჯი მოიპოვება. ზღვაზე სასიარულოთო აქვთ ხისავე ქერქიდან გაკეთებული ნავი. ზამთრობით, რაც იქ ძლიერ ხანგრძლივია და მეტათ მძვინვარე, სამოედები მარხილებით დასრიალობენ, რომლებშიაც შეუბამენ ხოლმე ირმებს. საზღვა-საკენი მეთევზე სამოედებს განუუწყვეტლივ საყოფი არა აქვთ. რაოდენობა მათი საკვებისა იმაზეა დამოკიდებული, თუ ხელ-საყარელი ნადირობა ექნათ. ზმირად კი მთელი კვირაობით ვერც ერთ თევზს ვერ იგდებენ ხელში და ამიტომ სრულად მშიერნი არიან. ირმის მექონე სამოედებს კი ყოველ დროს და საკმაოთ მოეპოვება საკმელი. თვით ირმებზე კი, რომელნიც მათი სულის ჩამდგმელნი არიან, ბევრს არას ზრუნვენ. ზამთრობით, როცა დედა-მიწა ერთი არშინის სიღრმეზე გაიყინება, ირმები მინდერებში დალესილ-წყებენ და თვისი ჩლიქებით ამობენ ყინულს, რომ მას ქვეშ მოქცეული ბალახ-ბულახით, ხავსით და სხვა რითმე პირი ჩაიტკბონ.

დაგვიანებული წერილი და მცირე რამ შენიშვნა

ᲛᲔᲣᲛᲘᲐ ერთობ დამიგვიანდა ეს წერილი, მაგრამ ეიმედოვნებ, რომ მკითხველისთვის ეს ახლაც არ ჩაიარს უშნიშვნელოთ. თვით „დაგვიანებული წერილის“ შინაარს მე იმდენით საყურადღებოთ არ ეთვლი და კიდეაც ეს იყო მიზეზი დაგვიანებისა; მაგრამ სულ სხვაა „დაგვიანებული წერილის“ მიერ გამოწვეული შენიშვნა და თუ ამ შენიშვნამ მკირხველს ყურადღებაც მიიქცია და ცოტათი მაინც დააფიქრა, მეც კმაყოფილი ეიქნები...

მარტის პირველ რიცხვებში, რუსეთის ეპეროლისა და მრეწველობის დამხმარეს ელ საზოგადოების დარბაზში აქაურ მრეწველ საზოგადოების ინ-ანერ-ტეხნოლოგმა ბ. გულიშამბარიამ თავისი რეფერატი წაუკითხა შესახებ სამხრეთ კავკასიის ბუნებრივი სიმდიდრისა და ადგილობრივ მეცხოვრებთა მრეწველობის უნუგეშო მდგომარეობისა, დაცემულობისა. თუმცა რამოდენიმე დღით ადრე, სანამ ბ-ნი გულიშამბარიე თავის მოხსენებას წაიკითხავდა, გამოცხადებული იყო აქაურ გაზეთებში მისი რეფერატის სათაური და დრო წაკითხვისა, მაგრამ საზოგადოება მაინც ბევრი არ დაწერილა. მოხსენებას დაესწრო უფრო აქაური სომხობა; აქა-იქ ერევენ რუსებიც, რაც შეეხება თვით რეფერატის შინაარსს, უნდა გამოეტყდეთ, იგი ერთობ სუსტი იყო და საზოგადოების ცნობიერების წყურვილი ვერ დაკმაყოფილა. ბ. რეფერანტს ერთობ მოკლეთ, რომ არა ეთქვათ, გაკვრით, აღუნუსხავს ჩვენი ქვეყნის სხვა-და-სხვა კუთხეებში მიმობნეული, დაბანდულნი სხვა-და-სხვა დარგნი ბუნებრივი სიმდიდრისა, ასე, რომ რეფერატის შესახებ კამათობა და ეზრახის მიმოცვლა ვასაჭირო შეიქნა. დამსწრე საზოგადოება სასაცილო მდგომარეობაში ჩავარდა, რადგან მან რეფერატიდან ვერ გაიგო რამდენი და რომელი „ბუნებრივი სიმდიდრის“ დარგი სად მოიპოვებოდა; რა უშლიდა ხელს აქამდის ამ ბუნებრივ სიმდიდრეთა დამუშავებას და რა არის მიზეზი მკეიდრთა მრეწველობის დაკემულობისა და საზოგადოთ ეკონომიური გაღატაკებისა. ყველა ამ კითხვებზე რეფერატმა პასუხი არ მოგეცა, ხოლო რეფერანტმა თავისი წინეთ დასტამბულ ნაწერებზე მიუთითა, საცა თურმე ეს კითხვები მას ერცელთ ჰქონია გამოკვლეული და გარჩეული. მაგრამ ხათაბალა ისაა, რომ ბ. გულიშამბარიის ნაწერების შეძენა ახლა შეუძლებელია, რადგან საყიდლათ არ იშოვებიან. ბ. გულიშამბარიოს თურმე დონდუკოვი-კორსაკოვის მინდობილობით გამოუკვლევია სამხრეთი კავკასია და დაისტამბა ეს მისი გამოკვლევა იქაური უმაღლესი მთავრობის ხარჯით, რა-

ღაც ას ეგზეპპლიარათ, რომელიც ზოგი ᲥᲐᲥᲘ გაკიდულა, ზოგიც ᲐᲪᲮᲝᲡ თავის ნაკნობებისთვის დაურიგებ-ა. ამიტომაც დაადგინა: ᲨᲔᲣᲛᲓᲒᲝᲛᲚᲝᲡ საზოგადოებამ ᲙᲐᲥᲐᲡᲘᲡᲗᲕᲘᲡ მთავრობის წინაშე, რომ ᲮᲚᲔᲛᲘᲠᲘᲗᲘ დასტამბონ ბ. ᲒᲣᲚᲘᲨᲐᲛᲨᲐᲠᲘᲐᲡᲘᲡ გამოკვლევანი უფრო მეტ ეგზემპლიარებთან, რათა მსურველს შეეძლოს მათი შეძენა...

ᲐᲛᲐᲡ შემდეგ, მკითხველიც დამეთანხმება, რომ ამისთანა სუსტი რეფერატის შინაარსის ქართულ გადმოცემა ᲗᲣᲗᲣᲚᲘᲡ დროს დაკარგეა იქნებოდა დამწერისთვისაც და მკითხველისთვისაც, თუმცა რეფერატში ასე თუ ისე ᲩᲔᲜ, ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ იყო ლაპარაკი. მაგრამ რა? როგორ გვიხსენებენ რეფერანტი? როგორც დაცემული ხალხს, რომლის კულტურა ადამის დროისას ᲣᲪᲝᲚᲘ და რომელსაც განუეთარებლობისა გამო არაეთარი წარმოება და სარგებლობა თავისი ᲩᲔᲜᲘᲡ ბუნებრივი სიმდიდრით არ შეუძლია! ერთი მხრით ბუნების სიმდიდრე, უნაყოფოთ, უსარგებლოთ მიწაში ჩაფლული, თუ მიწაზე ᲐᲓᲛᲝᲩᲔᲜᲘᲚᲘ, მაგრამ დასალბადი, დასალუბავთ მიტოვებული, მეორე მხრით მკეფლთა სიზარმაცე, უკულტურობა და აქედან წარმომდგარი საერთო სიღატაკე,—ᲐᲰᲐ, ეს არ დაწეკადა გულს? დაეუწია გული ამ მოგონებს ბ. გულიᲨᲐᲛᲨᲐᲠᲘᲐᲡᲗᲕᲘᲡ? ᲐᲠ, ᲐᲠ, მას ეხედავთ აქ, პეტერბურგში, თავისი მოხსენებით აქაურ მრეწველ საზოგადოების წინაშე! იგი თავის მოხსენებაში იწეკვებს აქაურ მრეწველებს ᲙᲐᲥᲐᲡᲘᲡᲗᲕᲘᲡ: მობრძანდით, განათლებულნო და ფულის მქონენო, დროზე დაეპატრონეთ ᲩᲚᲘᲡᲔᲑᲣᲚ ᲩᲔᲜᲘᲡ სიმდიდრეს და ისარგებლეთო, თქვენ ᲪᲐᲓᲜᲐᲪᲐ გაქვთ, ფულიც, მაშასადამე საᲭᲘᲠᲝᲛᲝᲔᲑᲘᲡ ᲓᲐᲚᲐᲪ და სიმდიდრის შეძენის უფლებაცა! თუ თქვენ არ ინებეთ, საცაა საზღვარ გარეთლები მოეღენ და მთელ კაკასიის სიმდიდრეს და წარმოებას ხელთ იგდებენო და სხ...

საზოგადოთ ბ. გულიᲨᲐᲛᲨᲐᲠᲘᲐᲡᲗᲕᲘᲡ რეფერატში ის ᲐᲠᲘᲜ იყო გატარებული, რაც სხვა ამ გვარ რეფერატებში, ე. ი. იმ რეფერატებში, რომელთაც კაკასიის შესახებ წერენ და აქ, პეტერბურგში, კითხულობენ. ᲩᲛᲘᲡ აქ ყოფნაში რამოდენიმე რეფერატი კაკასიის შესახებ მოეისმინე და ᲧᲕᲔᲚᲐᲨᲘ ერთი და იგივე ᲐᲠᲘᲜ იყო გატარებული. კაკასიელთ, როგორც საზოგადოთ ᲐᲰᲐᲠᲘᲡ ხალხთა, ᲐᲰᲐᲠᲘᲡ სიზარტე, გონების უმოძრაობა ჰქ�ეიათო და არც სურეიღი აქეთ გონებითათ გამოფხიზლებისა; მათ ᲔᲘᲠ ძალ-ᲣᲦᲚ ᲔᲠᲝᲜᲣᲚᲘ კულტურისა და ᲪᲘᲕᲘᲚᲘᲖᲐᲪᲘᲘᲡ შესისხლ-ხორცება და ამიტომ ისინი თანდათან დედა-მიწის ᲮᲣᲠᲯᲘᲡᲒᲐᲜ უნდა აღიგავონ! რაღა საბოᲭᲘᲡ რეფერატები? ამ გვარისაᲔᲒ ᲐᲠᲘᲜᲘᲡᲐᲜ ᲐᲠᲘᲐᲜ რუსეთის მწერალნი, მეცნიერნი, თუ პუბლიცისტნი! მე ᲛᲘᲜᲓᲐᲛᲝᲗᲐᲜ ᲨᲔᲛᲬᲔᲓᲠᲘᲐ ისეთი რუსული წიგნი, საც ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲮᲔᲚᲐᲨᲘ ᲒᲣᲠᲘᲗ, და ᲛᲘᲜᲯᲣᲚᲘᲡᲬᲐᲚᲘᲗ ᲧᲕᲔᲚᲐᲤᲠᲘᲡᲛᲔᲚᲘᲗ. დახე, თვით სიტყვა-კაᲮᲚᲔᲑᲘᲡ ᲛᲬᲔᲠᲚᲝᲑᲐᲨᲘᲪᲘ ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲥᲔᲕᲔᲚᲘᲡ დამახასიათებელ ტიპებათ გამოყავთ ᲥᲐᲠᲐᲕᲬᲣᲢᲐ, თავხედი, ან ყოველსაკეკ ᲩᲔᲜᲝᲑᲘᲡ მოკლებული ადამიანები. პუᲑᲚᲘᲪᲘᲡᲢᲘᲠ სტატიებში, ისტორიულ მონოგრაფიებში თუ მემუარებში ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲘᲜᲔᲑᲘᲡ და დამკირებას ᲮᲛᲐ საზღვარი არა აქვს. მაგალითათ ბ. ᲡᲕᲘᲠᲜᲘᲜᲘᲡ და ᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲚᲘᲡ მისი ᲨᲔᲯᲐᲜᲘᲡ თიᲗᲘᲛᲘᲡ დღეს არ უᲛᲘᲜᲔᲑᲔ, რომ ᲩᲔᲜᲘ ან ᲪᲘᲚᲘᲡ არ დაგეᲬᲐᲛᲔ, ან არ დაგეᲬᲐᲛᲔᲗᲘᲠᲜᲔ, ან და ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲩᲐᲛᲐᲠᲗᲘᲡᲐ და ᲣᲙᲣᲚᲢᲣᲠᲝᲑᲐ მედიდურათ არ აღიარონ! რა ᲐᲠᲘᲜᲘᲡᲐᲜ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲩᲔᲜᲘᲗᲘ რუსეთ-ს ᲖᲝᲒᲘᲠᲗᲘᲜ მეცნიერნი, თუ სᲬᲐᲕᲚᲣᲚᲜᲘ, ᲐᲛᲐᲡ თვით ბ-ნ ᲒᲘᲜᲩᲘᲠᲘᲡ წერეთლის მიერ ᲒᲐᲛᲝᲥᲕᲔᲧᲜᲔᲑᲣᲚᲘ სᲬᲘᲜᲝᲔᲑᲘᲡ ᲐᲠᲘᲠᲘᲡ მოᲬᲛᲝᲜᲐ. მეორე, ᲐᲛᲘᲐᲜᲘ ᲐᲠᲘᲡ მოსმენის შემთხვევა მეც მქონდა ᲩᲔᲛᲘ მოსკოᲕᲘᲡ ყოფნის დროს. მე თავის დღეში არ დამეᲬᲘᲠᲕᲔᲑᲘᲡ მოსკოᲕᲘᲡ უნიᲕᲔᲠᲡᲘᲢᲔᲢᲨᲘ ერთი პროᲤᲔᲡᲝᲠᲘᲡ მიერ წაკითხული ლექცია. მან ᲐᲠᲐ ᲩᲔᲣᲚᲔᲑᲠᲘᲕᲘᲐ მᲔᲪᲘᲠᲔᲑᲘᲡᲐᲜᲘᲗ (ᲪᲮᲝᲚᲝᲑᲘᲗ ᲙᲐᲠᲒᲐᲜ მიᲛᲨᲕᲔᲑᲣᲚᲘ ᲚᲔᲥᲪᲘᲐᲡᲗᲕᲘᲡ!) დაუსᲬᲠᲗᲐ თავის მსმენელებს ᲐᲠᲘᲐᲜᲘᲡ სიᲬᲛᲔᲓᲘ და ᲐᲠᲘᲐᲜᲘ ᲩᲔᲜᲘᲡ უᲞᲐᲠᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ. პᲐᲢᲘᲪᲘᲔᲡᲗᲕᲘᲡ პროᲤᲔᲡᲝᲠᲘᲡ ᲐᲠᲘᲠᲘᲡ, რაც უᲤᲠᲝ მაღლ ᲓᲐᲛᲬᲘᲗᲔᲑ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲮᲐᲡᲐᲚᲘᲗᲘᲡᲐᲜ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲡᲐᲑᲚᲘᲗᲘᲡᲐᲜ ᲬᲘᲠᲕᲔᲑᲘᲡᲐᲜ, რაც უᲤᲠᲝ მაღე მოᲣᲪᲚᲘᲡᲐᲜᲔᲑᲘᲡ ᲞᲐᲠᲒᲔᲚᲘᲡᲐᲜ ᲞᲝᲚᲘᲢᲘᲙᲘᲣᲠᲘ თავისუᲤᲚᲔᲑᲘᲡ მეორეთ, ის უᲤᲠᲝ საᲣᲪᲝᲤᲝᲚᲐ იქᲜᲔᲑა კაკაᲖᲘᲠᲝᲜᲐᲗᲘᲡ. (?) პროგრეᲡᲘᲡᲗᲕᲘᲡ. მᲔᲮᲣᲚᲘ ᲐᲡᲗᲐᲜ უᲚᲛᲝᲑᲔᲚᲘ მოᲐᲪᲐᲠᲘᲡᲗᲐᲜ ᲐᲠ ᲥᲝᲜᲗᲐᲗᲕᲘᲡ? რა დაᲨᲕᲐ საᲭᲘᲐᲚ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡ წინაშე ისეთი, რომ მოᲣᲪᲐᲡᲝ მას თავისუᲤᲚᲔᲑᲘᲡ პირველისაკენ? აი, რა: ᲐᲠᲘᲠᲘᲡ ᲔᲠᲜᲘ, რომელᲗᲐᲒᲠᲝᲚᲝᲒᲘᲐ ᲣᲙᲣᲛᲐᲠᲘᲡᲗᲐᲜ ᲘᲡᲢᲝᲠᲘᲠᲘᲡᲗᲐᲜ ᲪᲮᲠᲘᲚᲘᲗ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲜᲔᲚᲘ ᲐᲠᲘᲐᲜ, ᲓᲦᲔᲡ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡ მიერ ᲬᲐᲛᲝᲣᲪᲔᲑᲣᲚᲘ ᲬᲐᲠᲒᲠᲫᲚᲘᲡ ᲓᲔᲣᲠᲘᲗ ᲬᲘᲜ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲜᲔᲚᲘᲡ ᲐᲠᲘᲐᲜ. ᲓᲦᲔᲡ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡ ᲛᲘᲠᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲪᲔᲚᲘ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲐᲠᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲪᲔᲚᲘ ᲐᲠᲘᲐᲜ. ᲞᲣᲑᲚᲘᲪᲘᲡᲢᲘᲠ სტატიებში, ისტორიულ მონოგრაფიებში თუ მემუარებში ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲘᲜᲔᲑᲘᲡ და დამკირებას ᲮᲛᲐ საზღვარი არა აქვს. მაგალითათ ბ. ᲡᲕᲘᲠᲜᲘᲜᲘᲡ და ᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲚᲘᲡ მისი ᲨᲔᲯᲐᲜᲘᲡ თიᲗᲘᲛᲘᲡ დღეს არ უᲛᲘᲜᲔᲑᲔ, რომ ᲩᲔᲜᲘ ან ᲪᲘᲚᲘᲡ არ დაგეᲬᲐᲛᲔ, ან არ დაგეᲬᲐᲛᲔᲗᲘᲠᲜᲔ, ან და ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲩᲐᲛᲐᲠᲗᲘᲡᲐ და ᲣᲙᲣᲚᲢᲣᲠᲝᲑᲐ მედიდურათ არ აღიარონ! რა ᲐᲠᲘᲜᲘᲡᲐᲜ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲩᲔᲜᲘᲗᲘ რუსეთ-ს ᲖᲝᲒᲘᲠᲗᲘᲜ მეცᲜᲘᲔᲠᲜᲘ, თუ სᲬᲐᲕᲚᲣᲚᲜᲘ, ᲐᲛᲐᲡ თვით ბ-ნ ᲒᲘᲜᲩᲘᲠᲘᲡ წერეთლის მიერ ᲒᲐᲛᲝᲥᲕᲔᲧᲜᲔᲑᲣᲚᲘ სᲬᲘᲜᲝᲔᲑᲘᲡ ᲐᲠᲘᲠᲘᲡ მᲝᲬᲛᲝᲜᲐ. მეორე, ᲐᲛᲘᲐᲜᲘ ᲐᲠᲘᲡ მოსმენის შემთხვევა მეც მქონდა ᲩᲔᲛᲘ მოსკოᲕᲘᲡ ყოფნის დროს. მე თავის დღეში არ დამეᲬᲘᲠᲕᲔᲑᲘᲡ მოსკოᲕᲘᲡ უნიᲕᲔᲠᲡᲘᲢᲔᲢᲨᲘ ერთი პროᲤᲔᲡᲝᲠᲘᲡ მიერ წაკითხული ლექცია. მან ᲐᲠᲐ ᲩᲔᲣᲚᲔᲑᲠᲘᲕᲘᲐ მᲔᲪᲘᲠᲔᲑᲘᲡᲐᲜᲘᲗ (ᲪᲮᲝᲚᲝᲑᲘᲗ ᲙᲐᲠᲒᲐᲜ მიᲛᲨᲕᲔᲑᲣᲚᲘ ᲚᲔᲥᲪᲘᲐᲡᲗᲕᲘᲡ!) დაუსᲬᲠᲗᲐ თავის მსმენელებს ᲐᲠᲘᲐᲜᲘᲡ სიᲬᲛᲔᲓᲘ და ᲐᲠᲘᲐᲜᲘ ᲩᲔᲜᲘᲡ უᲞᲐᲠᲜᲘᲡᲗᲕᲘᲡ. პᲐᲢᲘᲪᲘᲔᲡᲗᲕᲘᲡ პროᲤᲔᲡᲝᲠᲘᲡ ᲐᲠᲘᲠᲘᲡ, რაც უᲤᲠᲝ მაღლ ᲓᲐᲛᲬᲘᲗᲔᲑ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲮᲐᲡᲐᲚᲘᲗᲘᲡᲐᲜ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲡᲐᲑᲚᲘᲗᲘᲡᲐᲜ ᲬᲘᲠᲕᲔᲑᲘᲡᲐᲜ, რაც უᲤᲠᲝ მაღე მოᲣᲪᲚᲘᲡᲐᲜᲔᲑᲘᲡ ᲞᲐᲠᲒᲔᲚᲘᲡᲐᲜ ᲞᲝᲚᲘᲢᲘᲙᲘᲣᲠᲘ თავისუᲤᲚᲔᲑᲘᲡ მეორეთ, ის უᲤᲠᲝ საᲣᲪᲝᲤᲝᲚᲐ იქᲜᲔᲑა კაკაᲖᲘᲠᲝᲜᲐᲗᲘᲡ. (?) პროგრეᲡᲘᲡᲗᲕᲘᲡ. მᲔᲮᲣᲚᲘ ᲐᲡᲗᲐᲜ უᲚᲛᲝᲑᲔᲚᲘ მოᲐᲪᲐᲠᲘᲡᲗᲐᲜ ᲐᲠ ᲥᲝᲜᲗᲐᲗᲕᲘᲡ? რა დაᲨᲕᲐ საᲭᲘᲐᲚ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡ წინაშე ისეთი, რომ მოᲣᲪᲐᲡᲝ მას თავისუᲤᲚᲔᲑᲘᲡ პირველისაკენ? აი, რა: ᲐᲠᲘᲠᲘᲡ ᲔᲠᲜᲘ, რომელᲗᲐᲒᲠᲝᲚᲝᲒᲘᲐ ᲣᲙᲣᲛᲐᲠᲘᲡᲗᲐᲜ ᲘᲡᲢᲝᲠᲘᲠᲘᲡᲗᲐᲜ ᲪᲮᲠᲘᲚᲘᲗ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲜᲔᲚᲘ ᲐᲠᲘᲐᲜ, ᲓᲦᲔᲡ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡ მიერ ᲬᲐᲛᲝᲣᲪᲔᲑᲣᲚᲘ ᲬᲐᲠᲒᲠᲫᲚᲘᲡ ᲓᲔᲣᲠᲘᲗ ᲬᲘᲜ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲜᲔᲚᲘᲡ ᲐᲠᲘᲐᲜ. ᲓᲦᲔᲡ ᲔᲠᲝᲠᲘᲡ ᲛᲘᲠᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲪᲔᲚᲘ ᲐᲠᲘᲐᲜ ᲐᲠᲐᲠᲘᲡ ᲓᲐᲛᲐᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲐᲠᲘᲡ ᲛᲝᲜᲐᲪᲔᲚᲘ ᲐᲠᲘᲐᲜ. ᲞᲣᲑᲚᲘᲪᲘᲡᲢᲘᲠ სტატიებში, ისტორიულ მონოგრაფიებში თუ მემუარებში ᲩᲔᲜᲘᲡ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘᲡ ᲬᲐᲠᲛᲝᲩᲘᲜᲔᲑᲘᲡ და დამკირებას ᲮᲛᲐ საზღვარი არა აქვს. მაგალითათ ბ. ᲡᲕᲘᲠᲜᲘᲜᲘᲡ და ᲛᲐᲠᲯᲕᲔᲚᲘᲡ

ᲑᲣᲜᲯᲘ ᲗᲘᲛᲘᲗᲠᲘ.

(ᲨᲔᲛᲓᲔᲒᲘ ᲘᲥᲜᲔᲑა)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კახეთის მხსნელნი

ისტორიული პოემა

(ᲒᲣᲛᲚᲕᲜᲘ ᲐᲯᲐᲘᲡ)

ᲜᲐᲗᲚᲔᲚ ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲜᲘᲡᲝᲛ ᲛᲝᲗᲮᲠᲘᲜᲔ
ᲙᲐᲮᲔᲗᲘᲡ ᲛᲮᲡᲜᲔᲚᲘ ᲒᲘᲠᲒᲕᲘᲡ:
ᲡᲚᲔᲜᲘᲗᲐᲠ, ᲨᲔᲓᲒᲐ, ᲑᲘᲫᲘᲜᲐ
ᲛᲢᲠᲔᲑᲚᲘᲡᲒᲐᲜ ᲓᲐᲪᲐᲜᲯᲣᲚᲘᲡᲐ,
ᲢᲐᲠᲘᲔᲚᲘ ᲨᲣᲒᲘᲠᲐᲜᲯᲐᲓ
ᲛᲮᲡᲔᲚᲓᲘᲗ ᲒᲐᲜᲒᲛᲘᲠᲣᲚᲘᲡᲐ,
ᲓᲛᲘᲠᲘᲡ ᲐᲯᲐᲓᲠᲘᲡ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡ
ᲛᲐᲜ ᲣᲙᲐᲜᲐᲡᲙᲜᲔᲚ ᲡᲘᲪᲝᲪᲮᲚᲘᲡ.

Გ. ᲒᲠ. ᲝᲠᲑᲔᲚᲘᲐᲜᲘ

VII

ᲨᲣᲛᲓᲒᲘ *)

ᲛᲔᲤᲔᲙᲠᲘᲜᲐ ᲓᲝᲠᲘᲡᲐ
ᲜᲐᲮᲘᲠᲖᲔᲓᲐ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘᲡ ᲯᲐᲠᲘ;
ᲡᲐᲠᲓᲐᲚᲘ ᲛᲘᲡᲐᲜ ᲑᲘᲫᲘᲜᲐᲡᲐ
ᲛᲬᲕᲔᲓ ᲰᲥᲐᲡᲘ ᲨᲐᲚᲕᲐ, ᲔᲚᲘᲖᲑᲐᲠᲐ.
ᲯᲐᲠᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐ ᲓᲒᲐᲡ ᲜᲐᲪᲠᲝᲑᲘ
ᲛᲝᲛᲫᲚᲔᲠᲘ, ᲯᲔᲯᲐᲠᲘᲡ ᲛᲭᲔᲠᲘᲐ:
ᲑᲘᲫᲘᲜᲐ ᲘᲗ ᲯᲐᲠᲘ ᲐᲛᲮᲜᲔᲒᲔᲑᲡ
ᲑᲠᲝᲛᲝᲚᲘᲡᲗᲕᲘᲡ ᲔᲜᲐ-ᲛᲭᲔᲒᲔᲠᲘᲐ.
„ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡ ᲛᲝᲠᲝᲚᲐᲢᲔᲡᲐ
ᲓᲦᲔᲡ ᲓᲫᲚᲘᲔᲠ ᲬᲧᲐᲚᲛᲝᲑᲡ ᲙᲐᲔᲜᲘ,
ᲓᲐ ᲢᲙᲑᲔᲑᲐ ᲛᲘᲡᲘᲜ ᲡᲘᲣᲮᲔᲗᲘᲗ
ᲔᲚᲘᲫᲘᲡ ᲫᲐᲜᲡ ᲛᲭᲔᲚᲔᲚᲘ ᲧᲔᲜᲘ.
ᲓᲦᲔᲡᲐ ᲛᲔᲜᲐᲠᲓᲔᲑᲐ ᲔᲚᲘᲗᲘᲡ ᲛᲢᲔᲠᲘ,
ᲫᲘᲡᲘ ᲒᲐᲛᲧᲝᲤᲔᲚᲔᲡ ᲘᲣᲓᲔ
ᲓᲐ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡᲐ ᲔᲠᲗᲘᲡᲣᲚᲘ ᲙᲘ
ᲰᲧᲝᲤᲓᲐ ᲒᲚᲣᲮᲐᲧᲘᲡ ᲒᲣᲓᲐ.
ᲛᲐᲒᲠᲐᲛ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡ ᲦᲚᲐᲢᲐᲡ
ᲛᲘᲠᲩᲔᲣᲜᲘᲡ ᲬᲘᲜᲐᲐ ᲯᲘᲐᲠᲘᲡᲐ.
ᲣᲠᲩ ᲨᲔᲓᲒᲐᲡ—ᲜᲐᲮᲥᲔᲛᲘ ᲐᲠᲘᲡ
ᲬᲧᲔᲚᲔᲚᲘᲡ ᲫᲣᲫᲣ ᲓᲔᲓᲘᲡᲐ.
ᲯᲐᲨᲣᲗᲘᲡᲐᲡ ᲦᲘᲠᲡᲔᲑᲐ
ᲧᲝᲕᲔᲚᲗᲘᲡᲘ ᲨᲔᲠᲩᲔᲣᲜᲔᲚᲘᲐ,
ᲓᲐ ᲛᲝᲦᲚᲐᲢᲔ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡ
ᲫᲔᲚᲗᲐᲒᲐᲜ ᲓᲐᲬᲧᲔᲓᲔ ᲚᲘᲐ.
ᲩᲕᲔᲜ ᲒᲐᲒᲣᲛᲙᲘᲪᲝᲗ ᲓᲦᲔᲡ ᲛᲢᲠᲘᲡᲐ,
ᲠᲝᲛ ᲪᲝᲪᲮᲚᲘᲐ ᲘᲔᲓᲔᲠᲘ,
ᲓᲐ ᲐᲠ ᲛᲝᲛᲙᲒᲓᲐᲠᲐ ᲑᲔᲓᲔᲠ ᲢᲐᲜᲯᲒᲐ—
ᲜᲐᲜᲐᲮᲘ ᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲘ ᲔᲠᲘ,
ᲠᲝᲛ ᲐᲠ ᲩᲐᲛᲥᲠᲐᲚᲐ ᲡᲐᲛᲣᲓᲛᲝᲗ
ᲛᲘᲡᲘᲜ ᲛᲝᲛᲐᲔᲚᲘᲡᲗᲘᲡ,
ᲠᲝᲛ ᲘᲛᲐᲡ ᲙᲘᲓᲔᲒ ᲰᲧᲝᲓᲘ ᲓᲦᲔᲡ
ᲗᲐᲒ-ᲐᲜᲬᲘᲠᲣᲚᲘ ᲨᲔᲘᲚᲔᲑᲘ.
ᲧᲕᲔᲚᲐ ᲐᲛ ᲯᲐᲠᲛᲐ ᲔᲒᲐᲛᲜᲔᲒᲡ
ᲓᲦᲔᲡ ᲒᲐᲞᲐᲯᲘ ᲓᲐ ᲛᲭᲘᲠᲜᲔᲑᲘ.
ᲠᲝᲛ „ᲯᲠᲐᲑᲡ ᲡᲘᲪᲝᲪᲮᲚᲘᲡ ᲜᲐᲛᲠᲐᲮᲡᲐ
ᲡᲘᲧᲕᲓᲚᲘᲐ ᲡᲐᲮᲔᲚᲝᲕᲐᲜᲘ“*.

VIII

„ᲛᲔᲭᲔᲙᲐᲪᲣᲠᲐᲗᲐ ᲔᲝᲛᲝᲗ
ᲓᲦᲔᲡ ᲛᲢᲠᲘᲡᲐ ᲑᲠᲫᲝᲚᲘᲡ ᲔᲚᲔᲚᲗᲐ
ᲓᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲡᲘᲡᲮᲚᲘ ᲨᲔᲕᲬᲘᲠᲝᲗ
ᲓᲐᲮᲐᲒᲠᲣᲚᲘᲡ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡ ᲛᲘᲡᲮᲔᲠᲜᲚᲗᲐ.
ᲗᲐᲕᲘ ᲪᲝᲪᲮᲚᲘᲐ ᲠᲐᲗ ᲒᲘᲜᲓᲐ,
ᲠᲝᲪᲐ ᲩᲕᲔᲜᲘ ᲭᲘᲠᲚᲘ ᲥᲔᲨ ᲔᲢᲧᲔᲕᲔᲑᲔᲜ,
ᲐᲜ ᲮᲛᲔᲑᲘ ᲠᲐᲚᲐᲗ ᲔᲒᲙᲘᲓᲐ,
ᲗᲣ ᲛᲢᲠᲘᲡ ᲐᲠ ᲐᲢᲠᲘᲠᲔᲑᲔᲜ?!.
ᲛᲨᲝᲑᲔᲚᲘ ᲓᲓᲘᲡ ᲢᲙᲑᲘᲚᲘ ᲠᲫᲔ
ᲛᲐᲡᲐᲪ ᲨᲔᲠᲩᲐᲗᲐ ᲨᲮᲐᲕᲗᲐ,
ᲗᲐᲕᲘ ᲓᲐᲮᲔᲢᲧᲝᲗ ᲚᲔᲠᲩᲥᲐ,
ᲓᲔᲓᲐᲪ ᲨᲔᲠᲩᲗᲝᲗ ᲪᲝᲚᲝᲗᲐ,
ᲔᲘᲜᲪ ᲨᲔᲣᲨᲘᲜᲔᲓᲘᲡ ᲑᲠᲫᲝᲚᲘᲡᲐ
ᲪᲔᲪᲮᲚᲘᲡᲐ ᲡᲐᲨᲘᲜᲔᲚᲔᲑᲐᲡ
ᲓᲐ ᲐᲠ ᲨᲔᲐᲯᲔᲚᲓᲐ ᲗᲘᲗᲘ ᲗᲐᲕᲘ
ᲡᲐᲛᲨᲝᲑᲚᲝᲗᲐ ᲗᲐᲕᲘᲡᲣᲤᲚᲔᲑᲐᲡ.
ᲐᲛ ᲐᲖᲠᲘᲗ ᲒᲐᲛᲘᲡᲬᲘᲚᲔᲑᲛᲐ
ᲔᲘᲝᲛᲝᲗ ᲛᲐᲛᲐ-ᲞᲐᲞᲐᲠᲐᲗ:
ᲐᲜ ᲔᲫᲚᲘᲝᲗ ᲛᲢᲠᲘᲡᲐ, ᲐᲜ ᲒᲐᲔᲬᲣᲧᲔᲗ
ᲧᲕᲔᲚᲜᲘ ᲑᲠᲫᲝᲚᲘᲡ ᲔᲔᲚᲗ ᲫᲗᲐᲠᲐᲗ.
ᲛᲐᲨ ᲛᲐᲛᲣᲚᲘ ᲨᲔᲘᲚᲘ ᲠᲐᲗ ᲣᲜᲓᲐ,
ᲗᲣ ᲛᲘᲡ ᲐᲠ ᲒᲐᲛᲝᲐᲦᲒᲔᲑᲐ
ᲓᲐ ᲛᲘᲡᲗᲘᲡ ᲛᲢᲠᲘᲡᲐ ᲛᲘᲡᲔᲚᲘ
ᲬᲧᲔᲠᲖᲔ ᲐᲠ ᲬᲐᲛᲝᲠᲔᲒᲔᲑᲐ?!.
ᲩᲐᲒᲠᲣᲚᲘᲡ ᲡᲐᲛᲨᲝᲑᲚᲘᲡ ᲨᲔᲚᲔᲚ
ᲓᲦᲔᲡ ᲩᲕᲔᲜ ᲬᲨᲐᲓ ᲕᲐᲚᲘᲐ,
ᲓᲐ ᲡᲘᲡᲮᲚᲘᲗᲐ ᲣᲜᲓᲐ ᲔᲘᲧᲝᲓᲗ
ᲩᲕᲔᲜ ᲩᲕᲔᲜᲘᲗ ᲛᲘᲗᲘᲗᲔᲑᲘᲗ.
ᲠᲝᲛ ᲨᲔᲒᲕᲐᲨᲘᲜᲔᲑᲡ ᲑᲠᲫᲝᲚᲘᲡᲐ
ᲪᲔᲪᲮᲚᲘᲡ, ᲛᲢᲠᲘᲡ ᲒᲚᲝᲕᲐ-ᲢᲠᲘᲚᲘᲐ,
ᲜᲣ ᲨᲔᲒᲕᲐᲨᲘᲜᲔᲑᲡ... ᲢᲙᲑᲘᲚᲘᲐ
ᲛᲐᲛᲣᲚᲘᲡᲐᲗᲕᲘᲡ ᲡᲘᲧᲕᲓᲚᲘ.
ᲚᲮᲘᲜᲗᲐ ᲔᲗᲕᲚᲘᲓᲔᲗ ᲛᲢᲠᲗᲐᲜ ᲝᲛᲡ
ᲡᲘᲧᲕᲓᲘᲡ ᲜᲣ ᲨᲔᲣᲨᲘᲜᲔᲑᲘᲗ,
ᲔᲠᲗ ᲓᲦᲔᲡ ᲔᲠᲐᲜ ᲓᲐᲑᲐᲓᲔᲑᲣᲚᲜᲘ
ᲓᲐ ᲔᲠᲗ ᲓᲦᲔᲡ ᲓᲐᲔᲮᲝᲪᲔᲑᲘᲗ!“

*) ᲘᲮ. „ᲙᲕᲐᲠᲘ“ № 43.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ასე მღეროდა მხედრობა
საოჯრათ მომავალია,
და არ უტეხდა იმას გულს
საშიში მომავალია.
მთავარეკ გზას გაუნათებდა
ქართველთ მამაცსა მხედრობას,
თითქოს ის თანაუგრძნობდა
მის ვჭირულს გამბედაობას.
ეარსკვლავებიცა ნაზს მთავარეს
შეტრფოდენ, შეკიმკიმებდენ;
ჩანს, იმის თანაგრძნობასა
ისინიც იზიარებდენ.
ოორის არე-მარესა
მყუდროთა ჩაძინებოდა,
მხოლოთ მდინარის შხეილი
შორს მიდამოში ისმოდა,
თითქოს ისიცა უმღერდა
ქართველთთა ლაშქარს ნანასა
და შეტო�და გულ-წყლეული
სოფლის ცრუეამოცანასა.

IX

ალაეერდსა და ბაქტრიონს
იდგა მხედრობა სპარსების,
ფუზრუნველ-საყოფელათა
კახეთს მოსახლე თათრების.
ამ ღამეს სპარსთა მხედრობა
ტკბილ ძილით იყო მოცული,
და იყო მკედარი სიზუმე
მის ბანაკს დამკეიდრებული.
ეით ბედის-წერის ისარი,
ქართველნი თათრეს დაეცენ;
შეშინებული ამითი
მტრები ქართველებს შეებენ.
დაიწყო ომი ფიცხელი,
ხმლის ცემა და ღერა სისხლისა,
ისეთი შესაზარელი
კალმით არ აღიწერეისა.
სპარსთა მხედრობა როს ძლია
ქართველ-თა მამაცობამა,
კიდეცა გამოაშუქა
დღის კაშკაშა ცისკარმა.
ქართველთ მხედრობამ გადაწეა
თათრების სარჩო, სახლები,
დახოცა დიდი პატარა,
ეაქაცები და ქალები.
ცისკრისა სხივი თანდათან
ილეეა, ბეკუბაეს და ჰქრება,
და ცაზე დიდებულათა
მზე წითლათ ამობრწყინდება.
მის ოქროს ფერი სხივები
მოედენენ არე-მარესა.
მაგრამ ნანახი სურათითი
იმათ ეერ გაიხარესა.
ბრძოლისა ველი მკედრებისა
გვამებით იყო მოცული
და ალაზანიც დიდად
წითლათ სისხლითა ღებული.
კახეთის მხსნელმა გმირებმა
თვალი აეელს ბრძოლის ველს,
მაგრამ კი ეერა შეხედეს
სურათს გულისთვის სასურველს.
ბიძინამა თქეა: თუმც დაეგრჩა
ჩვენ მტრებზე გამარჯვებაო,
მაგრამ რა ეხედვ დახოცილთ
გული ღრმათ მიწუხდებაო.
ყველა თანაბრათ მებრალვის
სპარსი, თათარი, ქართველი;
ფუი მას, ვინაც თვის ტომის
არს ბრმა თაყვანის-მცემელი!!
ერთისა შემოქმედისგან
ყველა ეართ დაბადებული.
და ერთნაირი ბუნება
გვაქვს ყველას მონიჭებული.
სულის ერთნაირ ნიჭებით
ეართ უფ ი ისაგან შემკული,
ძმები ეართ ყველა ამ სოფლათ
სატანჯველათა მოსულნი;
ყველა ეართ ცოდვის მონები,
ყველა ეართ მიწისა შვილი
და ერთნაირათ მიმოგვდევენ
შეუბრალველი სიკვდილი.
ერთნაირათა მოკვდებენთ,
დალპება ყველას ლეშია,
და შეეჯამს მიწა ჩვენს სხეულს
შეეაბნეულს სამარეშია!!.
განა არ ეიცი?!.—მხეცობა—
არის სისხლის ღერა და ომი;
ღმერთმა გამაქროს ამ წამსა
თუ თვის თავათ ეარ მის მდგომი.
მაგრამ ძველთაგან სოფელი
მოოცავს უსამართლოობას
და შეეპყრია ჩვეა-ვული
ჩვენი სხეის ჩაგვრის მოძღერებას.
ძალიერს სურს სუსტი დაჩაგროს,
ჩაყლაპოს მისი არსება,
იგი გააქროს ამ სოფლათ,
თვით ნახოს ბედნიერება.
ეს არს ნამდვილი მიზეზი
ომის, სისხლის და ცრემლისა,
ორეცკათ გამბრუნდებელი,
მუხთალი ეუთისოფლისა?
ბიძინამ ყველა დამარხა
მოყვარეკა და მტერიკა
და ხალხს დაჩაგრულს მტრისაგან
დიდი ნუგეში მან მისცა.

ილ. ჩხეიძე

(შემდეგი იქნება)

მუცელა

(ზღაპარი)

შემდეგი *)

VI

ᲐᲠᲗᲝᲤᲔᲚ, სწორეთ კუდიანობა ლამეს მუცელას ბლომათ სტუმრები ᲰყᲐდა სახლში; ყველანი ლამაზს, მდიდრულათ მოპრთულს სუფრას უსხდენ და ეახშამს შეექცეᲜᲝᲓᲔᲜ. სტუმრებს ჩამოუვარდათ საუბარი იმაზე, თუ, ვინ იცის, რომელი კუდიანი ბებერი მოახტა კატას და მიაქროლებს კუდიანებში ჩასარეკად.

— ᲰᲐᲐ, ღმერთმა დაწყეველოს და დაშამათოს, ნუღარ მოიყვანოს შინ ჩემმა ღვთის მშობელმა... ასემც უქნია, ცხრა მთა გადულᲐᲜᲔᲑᲘᲐ! დაᲐყოლა მუცელამ. ეს სიტყვები რომ გაათავა და თვალები გადაატრიალ-გადმიატრიალა, სწორეთ ამ დროს შემოესმათ უცნაური ხმაურობა: გრიალი, ბრაგაბრუგი. დედა-მიწა ინძრა?—ᲐᲠᲐ. ცემ იᲬᲘᲥᲐ? — ᲐᲠᲐ, მაᲗ რა ამᲐᲕᲘ უნდა იყოს?—უცნაური ამᲐᲕᲘ მოხდა. სახლში შეიᲭრᲔᲜ ბალნიანი, უᲗᲐრ-მაᲗᲐრი ტანის სულიერები—დეᲓᲔᲑᲘ; საᲗᲐᲒᲔᲚᲘ შეᲗᲔდულობა ჭქონდათ: ზ.ᲒᲘᲗ რქები ჭქონდა შუᲑᲚᲔᲖᲔ, მეორეს ეირის ყურᲔᲑᲘ; მესამეს ᲑრᲔᲚᲕᲔᲚᲘᲗᲐᲜ ნესტრები ჭქონდა; მეᲗᲝᲗᲔᲡ კᲘᲚᲔᲑᲘᲗᲐᲜ—ᲪᲚᲘᲗᲐᲜ და მეᲮᲣᲗᲔᲡᲘ ჩაᲒᲚᲔᲑᲘᲗᲐᲜ და სხვა და სხვ.

— ᲩᲣᲗᲐᲗ ᲮᲛᲐ, კრინტი! არ გაინძრᲔᲗ, თორმეᲗ მორჩᲔᲑᲐ, გათავდება ამ წუთასვე თქᲕᲔᲜᲘ სიცოცხლე!—დაიᲠᲘᲠᲘᲐᲚᲘ დეᲓᲔᲑᲘᲗ საᲮᲐᲠᲔᲚᲘ ᲮᲛᲘᲗ:— ჩᲕᲔᲜ მᲮᲚᲝᲚᲝᲗ ᲔᲠᲝᲗᲘ კაᲪᲘ ᲔᲒᲔᲑᲗᲐᲜ, ᲐᲛᲘᲡ გარᲔᲛᲔ ᲮᲔᲚᲡაც არაᲤᲘ გახლᲔᲑᲗᲐ.—თქᲕᲘᲗ რა ᲔᲡ, მიᲐᲨᲣᲠᲔᲗ მუცელას. თქᲕᲘᲗ მᲗᲔᲠᲘ ჩაᲒᲐᲠᲔᲗᲘ იმ ყოᲤᲐᲨᲘ, რაგორᲐᲨᲘაც მუცელა ჩაᲒᲐრა: გაᲨრა, გაᲒᲝᲗᲠᲔᲗ; ᲮᲣᲗᲘ თითით დაᲮᲔᲣᲒᲠᲣᲚᲘ ფლაკი, ᲗᲣᲗᲣᲜᲗᲐᲜ მიᲗᲐᲜᲚᲘ და გადასაᲚᲐᲡᲐᲒᲝᲗ მიᲨᲐᲮᲓᲔᲑᲣᲚᲘ, ᲗᲣᲗᲣᲜᲔᲑᲘᲗᲔ გაᲣᲨᲘᲨᲓᲔ. შეᲣᲗᲮᲐᲚᲔᲑᲔᲚᲛᲐ, ᲣᲜᲐᲨᲣᲚᲛ დეᲓᲔᲑᲘᲗ ჩაᲒᲚᲐᲪᲘᲡ კი ᲐᲠᲐრ ᲐᲒᲐᲚᲔᲡ; ᲡᲐᲮᲐᲪᲘᲡ ᲖᲝᲒᲐᲛᲐ ᲪᲘᲚᲘᲡᲠᲘᲡ ᲮᲔᲚᲘᲐ, ᲖᲝᲒᲐᲛᲐ ᲧᲣᲠᲔᲑᲨᲘ, ᲡᲮᲕᲐᲗ ᲧᲣᲠᲔᲑᲨᲘ, ᲠᲘᲡ გამᲔ ფლაკი კალთაᲨᲘ ჩაᲒᲝᲜᲐ და დაითარიეᲗ ᲮᲐᲠᲘᲤᲐᲨᲘᲔᲗ. ᲧᲕᲔᲚᲐ იქ ᲛᲧᲝᲤᲘᲜ გაᲨᲘᲨᲕᲔᲗ, კრინტიც ᲔᲠᲗ დაძრᲔᲗ. ძᲛᲔᲑᲘ და ᲪᲘᲠᲚᲘ ᲐᲛ ᲧᲐᲛᲐᲗ იქ ᲐᲠᲐ ᲭᲕᲐᲓᲐ მუცელას, თორემ, იქᲜᲔᲑᲐ, ისინი მიᲨᲕᲔᲚᲔᲑᲝᲗᲔᲡ.

— რას ᲨᲕᲠᲔᲑᲐ, ეი, რასა? იქᲜᲔᲑᲐ ᲔᲠᲗ მიᲪᲜᲝᲑᲝᲗ, ᲛᲔ რა კაᲪᲘ ᲕᲐრ, ᲕᲘᲜᲐ ᲕᲐრ?!— ᲚᲣᲠᲯᲚᲣᲠᲯᲔᲑᲓᲐ საᲝᲪᲝᲔᲯᲝᲗ მუცელა:— იქᲜᲔᲑᲐ ᲐᲠ გაᲒᲠᲫᲝᲜᲐᲗ საᲡᲯᲔᲚᲝᲕᲐᲜᲘ მუცელა?

— ᲒᲘᲪᲜᲝᲑᲗ, ᲕᲘᲜᲪᲐ ᲫᲠᲗᲐᲚᲔᲑᲘᲗ და კიᲓᲔᲕᲔᲪ ᲘᲛᲘᲢᲝᲛ ᲨᲘᲜ ამᲝᲒᲐᲠᲩᲘᲕᲐᲠ მთელს დეᲜᲘᲐᲮᲐᲠ. ᲒᲔᲝᲪᲐᲤᲐ, რაც დიდი, საᲪᲘᲠᲔᲚᲘ საᲥᲔᲚᲘᲗ ᲩᲐᲘᲓᲔᲜᲘᲗ, ᲓᲠᲝᲐ ᲐᲮᲚᲐ ᲓᲔᲕᲔᲜᲘᲗ ᲒᲐᲒᲔᲒᲐᲪᲘᲠᲔᲗ ᲨᲘᲜᲘᲗ ᲔᲕᲔᲯᲐᲪᲘᲜᲘᲗ. ᲰᲐᲐ, ᲧᲘᲗᲮᲔᲑᲘᲡ ᲜᲣ ᲐᲮᲐᲠᲬᲘᲚᲔᲑᲘ, ᲬᲐᲛᲘ ᲩᲐᲠᲐ! თქᲕᲘᲗ ᲓᲔᲕᲔᲜᲘᲗ და, რაგორც ᲑᲣᲗᲔᲑᲣᲚᲘ ᲥᲐᲠᲐ, ისე გაᲗᲔᲪᲔᲡ ᲪᲝᲪᲮᲚᲐᲠ-ᲪᲝᲪᲮᲚᲐᲠᲘ ᲐᲓᲐᲛᲘᲐᲜᲘ, ᲨᲘᲠᲘᲜᲓᲔᲚᲘ ᲛᲮᲚᲝᲚᲝᲛᲘ მუცელას ᲧᲘᲠᲘᲠᲘᲚᲘ-ᲪᲔ ᲘᲡᲘᲛᲝᲓ: მიᲨᲕᲔᲚᲔᲑᲘᲗᲔ! იᲫᲘᲗᲮᲝᲓ. დარᲩᲔᲚ პირᲚᲘᲐ სტუმრᲔᲑᲘ. ᲨᲘᲛᲝᲘᲠᲔᲓᲐᲜ მუცელას ძᲛᲔᲑᲘ, რომლᲔᲑᲘᲪ ამ დროს მარᲜᲔᲨᲘ იᲧᲕᲔᲚᲔᲑᲘᲗ ᲔᲓᲘᲜᲘᲡ ამᲝᲡᲐᲚᲔᲑᲐᲗ, მოᲘᲠᲔᲓᲐ მარᲜᲔᲚᲘ, რომᲚᲔᲚᲘᲪ ამ დროს სამᲮᲐᲠᲘᲣᲚᲝᲠᲘ იყო და მᲮᲐᲠᲔᲣᲚᲘ თაᲒᲔᲠᲘᲜᲘ ᲐᲫᲚᲘᲔᲓᲐ.

— რა ᲩᲘᲠᲩᲘᲜᲔᲑᲘ ᲘᲡᲘᲛᲝᲓ? რა ამᲐᲕᲘ იყო? მუᲪᲔᲚᲐ რა იქᲜᲐ? ᲘᲛᲘᲗ თითᲔᲛᲘ სუᲤᲠᲘᲜᲓᲐᲜ ᲐᲓᲒᲐᲛᲐ არ იᲪᲘᲡ?— იკითხეᲗ სამᲘᲔᲛᲔ ᲔᲠᲗᲗᲐᲗ გაᲪᲘᲔᲗ.

— დეᲓᲔᲑᲘᲗ მოᲒᲐᲪᲘᲪᲔᲡ— ᲣᲐᲚᲣᲮᲣᲚᲘ ᲡᲢᲣᲛᲠᲔᲑᲘᲗ და ᲔᲠᲗ ᲒᲘᲠᲔᲣᲠᲘᲗᲐᲜ, ᲩᲔᲜᲔᲒᲘ მოᲒᲠᲯᲔᲚᲓᲔᲗᲘᲗ, ᲐᲓᲒᲘᲠᲔᲗ ᲓᲐᲜ ᲔᲠᲗᲐᲠ ᲒᲐᲘᲜᲘᲜᲓᲔᲠᲘᲗᲐᲜ, მიᲨᲕᲔᲚᲔᲑᲘᲐᲒᲐᲗᲐᲜ ᲛᲐᲘᲜᲒ.

იქᲜᲔᲑᲐ მᲐᲠᲗᲚᲐ? ᲔᲕᲐᲛᲔ, ძᲛᲐ!. ᲔᲕᲐᲛᲔ, ᲫᲛᲐᲠᲝ! გაᲘᲚᲛᲐ ᲡᲐᲮᲐᲠᲚᲐᲠ ᲮᲕᲔᲑᲘ. სტუმრᲔᲑᲘᲗᲐᲜ ᲐᲮᲚᲐ გამᲝᲩᲜᲓᲐ. ᲬᲚᲘᲗ და ᲧᲕᲔᲚᲐᲛᲘ ᲔᲠᲗᲐᲗ ᲐᲗᲔᲠᲘᲗ ᲩᲘᲩᲘᲚᲝᲚᲘ, გაᲨᲘᲜᲓᲐ „ᲰᲐᲐ-ᲰᲣᲣ“, ᲐᲤᲠᲘᲜᲒᲘᲗ კაᲪᲘ მᲔᲧᲣᲤᲣᲜᲐᲗ.—ᲐᲰᲐ, მᲔᲓᲔᲕᲠᲘᲠᲐ! ᲧᲘᲠᲘᲠᲘᲜᲓᲐ. ᲡᲐᲮᲚᲘᲜᲓᲐᲜ გამᲝᲪᲘᲪᲔᲜᲓᲐ, ᲪᲝᲪᲮᲐ გაᲘᲠᲩᲘᲜᲔᲡ, მაგრამ მᲐᲚᲔ ᲨᲘᲜᲔᲒ დაᲮᲣᲜᲔᲓᲐ. რა დაგიკარგაᲗ, რას ᲔᲫᲔᲑᲗ?! გაᲫᲚᲐ, ᲩᲐᲘᲔᲚᲐᲐᲰ კაᲪᲘ!.. ᲑᲝᲠᲝᲢ ᲡᲣᲚᲔᲑᲡ ᲕᲘᲜ გაᲣᲛᲙᲚᲔᲓᲔᲑᲐ? რას ᲩᲐᲛᲝᲠᲩᲘᲡᲐ ᲘᲛᲘᲗ ᲣᲑᲠᲐᲚᲔᲛ მᲝᲛᲙᲣᲓᲔᲑᲘᲗ? აᲘ, ამ ᲤᲘᲪᲤᲘᲜᲓᲐ დაᲫᲐᲮᲕᲔᲜ ᲧᲔᲚᲔᲠᲜᲔᲑᲘ და მᲝᲛᲧᲝᲚᲐ ᲑᲝᲚᲚᲐ ᲘᲛᲘᲗ ᲬᲐᲓᲘᲚᲘᲡ. ᲓᲘᲐᲮ, ᲒᲐᲫᲚᲐ კაᲪᲘ. ᲡᲣᲤᲠᲘᲡ თაᲒᲨᲘ მუცელას ᲐᲓᲒᲝᲠᲘᲐ, ᲛᲘᲡ მაᲒᲘᲠᲘᲗᲐ მუᲗᲐᲕᲐᲜᲔᲑᲘᲗ ᲓᲐᲠᲩᲐ; ᲓᲐᲠᲩᲐ ᲐᲒᲠᲔᲗᲕᲔᲒ ᲤᲚᲐᲙᲘᲡ ᲙᲘᲠᲩᲘᲗ ᲮᲝᲠᲩᲘᲡ ᲗᲝᲚᲐ თეᲣᲨᲘᲗ, ᲩᲐᲜᲐᲮᲔᲑᲘᲠᲔᲑᲣᲚᲘ. მუᲪᲔᲚᲐ დეᲓᲔᲑᲘᲗ თაᲘᲡ ᲑᲘᲜᲐᲨᲘ მᲘᲘᲯᲣᲜᲐᲗᲚᲘ, რომ მᲔᲣᲛᲘ მᲐᲨᲘᲜ-ᲚᲐ გაᲒᲨᲘᲜᲔᲡ ᲛᲔᲓᲔᲜᲐᲠᲘ.

— ᲡᲮᲕᲐ ᲧᲝᲕᲔᲚᲘᲤᲘᲠᲘ ᲒᲐᲒᲠᲜᲘᲚᲘᲗ და მᲝᲛᲧᲚᲝᲜᲔᲚᲘᲡᲐᲒᲜ ᲐᲠᲘᲡ ᲓᲔᲕᲔᲑᲘᲡᲐᲒᲐᲜ, მაᲒᲠᲐᲛ ᲡᲣᲤᲠᲘᲜᲓᲐᲜ, თᲐᲕᲘᲡ ᲡᲐᲮᲚᲘᲓᲐᲜ ᲯᲐᲠᲨᲘ— ᲯᲐᲛᲐᲐᲛᲨᲘ კაᲪᲘᲡ ᲛᲝᲪᲐᲪᲔᲑᲐ, რომ არც თქᲕᲘᲗᲐ და არც ᲒᲐᲒᲜᲘᲚᲘᲗ! ᲐᲛᲨᲘᲜᲔᲑᲐ ᲮᲐᲚᲮᲝ და თან პირᲯᲐᲠᲘ იᲬᲘᲠᲔᲗ. ძᲛᲔᲑᲘ და ᲪᲝᲚᲘ მუᲪᲔᲚᲐᲡᲐᲜ ᲪᲐᲠᲜᲔᲓᲐᲜ, მᲝᲛᲥᲣᲐᲛᲔᲓᲐᲜ, ᲧᲣᲓᲐ ᲬᲣᲗᲘᲡᲬᲘᲜᲐᲨᲘ ᲛᲣᲪᲔᲚᲐᲡᲐᲜ ᲛᲝᲚᲘᲡᲐᲒᲔᲑᲜᲐᲜ, მაᲒᲠᲐᲛ სად, რომᲔᲚᲘ ᲙᲣᲗᲮᲘᲡᲗᲕᲘᲡ, რომ არ იᲪᲘᲓᲔᲓᲔ.

*) ᲘᲮ. „ᲙᲘᲗᲮᲕᲘᲡ“ № 43.

VII.

დეკემბის სადგური, დიდი დარბაზი ულრაანს ხეებში, ყრუს, უდაბურს ადგილის, ერთს კალიის გამოქვაბულში იყო. დეკემბს მუცელა გზაში არც ბედაურზე შეუსვამთ, არც კოტაზე, ისე ფეხდაფეხ მიარბენენდენ: ერთი წინ მიუძღოდა; ორს იქით და აქეთ ყურები ეჭირათ (უნდა გითხრათ, რომ საკმაოთ მოზდილი ყურები ჰქონდა მუცელას) ორი ზურგს უკან უდგა, ისინი „ქიმუნჯეკს“—მჯიღებსა სკემდენ და ისეთი გაძრიალებული, გაბზრიანებული მოყავდათ, თითქოს „პარაზოტიაო“. დარბაზის დერეფანში რომ შეიყვანეს, მუცელას წურწურით ოფლი ჩამოდ იოდა, სული და ქონი ერთათ მოებჯინა ყელში და თითქმის ირჩობოდა.

— რათ მტანჯავთ? რაზე მკლავთ, არა გწამთ ღმერთი?! წაილულლულა მუცელამ, რომ სწორეთ ამ დროს ჯურღმულიდან, როგორც სამარიდან, საწყლათ ხმა შამოესმა: „უფალო, შეგვიწყალე!.. უფალო, შეგვიწყალე!“ და თანაც დაყოფილებული: „მილნინე მე—ცოდილსა ამასო“.

— ეგ ვინლაა? იქნება თქვენც ქრისტიანები ხართ და მატყუებთ, თქვე ეშმაკებო, თქვენა?!— თქვა მუცელამ და თან თვითონაც წარმოთქვა:

— უფალო შემიწყალე! ღმერთო, შემოქმედო, ცისა და ქვეყნისაო, შენ იყავი ჩემი მფარველი, როგორც გამაჩინე, ისე დამარჩინე, ნუ გაახარებ ჩემს თავზე ბოროტ სულებს და მიმსახურე მთელი ჩემი ქონებით, სარჩო-საბადებლითო.

— რას მიედ-მოედები?—უთხრეს შუბლ-შეკერილ მუცელას დეკემბმ:

— ეგ ესტატე ფიაკანია, შენსაებ სუნაგი და გაუმაძღარი მუცელის პატრონი და ტაბლა პარია. როცა სასაფლაოზე ტაბლებს მოაქუჩებდა მღვდელი და ჩაალაგებდა ხურჯინში, აჭიდებდა, გაატანდა შინ, მაგას კი ნახეკარი აღარ მიჰქონდა. მაგის მღვდელმა, მამა ზაქარიამ, ღაღად ჭყო უფალსა, როგორც შენგან დაჭმული კეკბულების ღაღადება ჯერაც კიდე ეგისმის ცის არე-მარეში. უფალმა მიიღო მოძღურის ღაღადება და ჩენ დაგეყოალა მაგისი გაწყრთნა და გასუფთავება ყოელის მწიკლე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოგცემთ, სულ ბაჯაღლო ოქროს. დაგპატიჟებთ, ისეთ ლხოვებას გაგატარებინებთ, თავის სიცოცხლეში არ გენახოსთ. რისა შემეშინდება, ღვთის მოცემული, პური ბევრი მაქვს და ღვინო; ხორაგი, რამდენიც გენებოსთ, მომკითხეთ,— თქვა ეს ყველად მუცელამ ხელ-ფეხსა ზენად ეგისაგან შეწუხებულმა.

— ჩვენ შენი ბაჯაღლოები არ გვიანდა. რაკი ბაჯაღლოებზე მიდგება საქმე იმდენს ეიშიკეთ თუ კი მოეფიწალინეთ, რომ მთელს სმა-ეამეის შეეიეიდოთ. ამიტომ გირჩევენა ბევრათ ტყეელ-ეზბოლო ლაპარაკეთ არც თავი შეიწუხო და არც ჩვენ. ფეეებმა ეს ეპასუხეს მუცელას. თან ერთმანეთს გადაჰხედეს და სიცილი აუტყდათ.

— რაღა გაცინებთ? დამცინით კიდეც განა? მადლობა შენთვის ეუფლო! ეს მაინც მითხარით თქვენის რეჯულის გულისთვის ჭკეიდან ხომ არ შემშლით? ხომ არ მომაჯადოებთ? ნუ იკადრებთ. ამ დროს მუცელამ სიმშილიც იგრძნო და ერთი ღრმათ ამოიხეენეშა: „ოოოს, ფეფეე!

— არ მომაჯადოეთო? ჭკეიდან ხომ არ შემცელითო?—რას ამბობ? ჭკეიდან კი არ შეეცელით ჩვენ ჭკეაზე უნდა მოგიეანოთ. უნდა მოგანანიებინოთ ცოდეება, რომ მართლა ღირსეული ადამიანი ყადეე, მიუგეს ფეეებმა.

— თითქოს ამბობენ: ფეეები ეუმერთოები არიან, შებრალება არ იეიან, თუ კაცი ჩაუვარდათ ხელში დაწეენ, დაეგვენო. თქვენ ეეთისნეირი ხალხი ჩანხართ, მე და ჩემმა ღმერთმა—თქვა მუცელამ ლაჭეუცით და ცბიერათ.

— ქვეყანა ბევრს რასმე იტყვის. ჯერ ეს რა არის, ამბა იქით უფრო კარგთ დაინახავ ჩვენს მართლ-მსაჯულებას, კაცურ-კაცობას, თქვეს ფეეებმა და გაემზადენ დასაძინებლათ.

გაკ-ფუშველა

(შემდეგი იქნება)

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-ეერეოდლისა.

განცხადებანი

ქართული თეატრი

კვირას 15 ოქტომბერს 1895 წ.

„ქართული დრამატიული დასისაგან წარმოდგენილი იქნება ქ-ნ ალალიშვილისა, კ. მესხის და ყიფიანის მონაწილეობით

I

იაკობელები

დრ. 5 მოქ. თხუზ. ფრანსუა კოპპესი თარგ. პ. ყიფიანისა და გრ. ყიფშიძისა.

მონაწილეობას მიიღებს მთელი დასი

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია

შეგირდებისთვის ადგილები ლოჟებსა უკან 65 კაპ.

დასაწყისი სწორედ 8 საათზე

ადმინისტრატორი ალექსეევ-მესხიევი

სურათები

მეფე ერეკლე მეორისა, შოთა რუსთაველისა, ილია ჭავჭავაძისა, რაფიელ ერისთავისა და ეგნატე ნინოშვილისა

ი ს ყ ი დ ე ბ ი ა ნ:

„წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებისა“ და „წიგნების გამომცემელ ამხანაგობის მაღაზიებში და გიორგი დემეურავის ლიტოგრაფიაში, განოესკის ქუჩაზე.

ფ ა ს ი ა:

კარდონზე: მეფე ერეკლესი, ილია ჭავჭავაძისა და რაფაელ ერისთავის სურათები ექვს-ექვსი შაური, შოთა რუსთაველისა და ეგნატე ნინოშვილის ხუთ-ხუთი შაური. ილია ჭავჭავაძის სურათი თხელ ქაღალდზე ღირს ხუთ შაურ. ნინოშვილისა—სამ შ.

Дозволено цензурою Тифлисъ 14 го Октября 1895 г. (5) Тип. М. Д. Ротиніанца (სტამბა, ამ. ალიბიანცისა) Гол. пр., 41